

هونهرى ڦيانكىردن و نمايشكىردن لەشانوٽدا

(دوو توپنجه وهى شانوٽي)

ريياز محمد جها

له برى پىشەكى:

زۇربەي ھەرە زۇرى تىۋىرەكانى (شانق) دەربارەي (نمايش) تىپوانىنىان ھەيە كە بۇونى وەرگر دەكەنەپىويسىتى بۆبىينىنى نمايشى شانقىيى ھەروەها گرنگە جەماوەرى ئامادەبۇوش بخويىندىرىنەوە لە دوورپۇانگەوە:

لەپۇوى ئەوهى نمايش بۆكى؟ لەپۇوهكەى تر ئاستى رۇشنبىرى و پىويسىتىهكانى بىنەران لەنمايشدا !! چۆن؟ ئەوزانىاريانە ھاوكارىيمان دەكەن بۆگۈنجاندىن و رېكەوتىن لەسەر شىۋازى بىنلىنى شانقىييانە و جۇرى وەرگەكانمان بۇدەست نىشان دەكەن و تىدەگەين چۆن خويىندىنەوە بۆكات و شوئىن و كارىگەريه جىاوازەكان و پالنەرەكانى نمايش بکەين و زانىارى لەسەر بۇچۇون و پۇوداوهكان پەيدا بکەين كەئەویش لەرىي زمان و رەفتارو پالنەرەكانەوە بەشىۋەيەكى رېكۈپىك و گەرمىرىنى پۇوداوهكان لەنمايشدا بەتەواوى دەردەكەون. لەگەل ئەوهشدا زانىارى و مەعرىفەي بىنەران و ناسىنى نۇوسەران و پخنهگران دەربارەي بەرھەمەكەش لەخويىدا گرنگەو زورلە تىۋىرسىنەكانى بوارى شانق وەكى (الاردايىس نىكۆل) دەلىت: «دەربېرىن لەو بىرانەي كە پەيوەستن بە ژيانەوە...» دواتر شارەزايى زمان و كەسىتى و دىالۆگ و روئىاو....ئەوانى تر وەكى جۇرىك لە پىشىمەرجىان لىدىت بۆ ھاولاتىيانى بىنەران. كەواتە بۇمان دەردەكەوېت بۇونى مەعرىفەو پىشىنەي رۇشنبىرى لە گرنگىتىنى ئەو شتانەدەن كەكارىگەرەدەن لە سەر بىنەرانى نمايشەشانقىيەكان ئەمە جەلەوهى ناسىنەوهى دەزگاكان و بکەرە شانقىيەكانىش و جۇرى نمايشەكان كەچەندىپىويسىتن بۆ ئەوهى تىگەيشتن دەربارەي شانق دروست بېيت ئەگەرنا ھەندىك لە نمايشە تىكەلەكانى لەتانى وەك خۆمان لەكوردىستان ھەر ئەو جۇرە بىنەرەي دەوېت و ھەرىيەك جۇر نمايشكارو دەرھەتىنەرۇ نۇوسەر و بىنەر پىشىكەش دەكتات و بەمەش ھىچ پىشىكەوتتىك لە بوارەكەدا دروست نابىت و بگەر لە پاشەكشەيەكى بەردهوام و شىكستى گەورەدادەبىن لەبەرامبەر شانقىيەكى راستەقىنەدا كە لە ئىستايى جىهاندا ھەيە كەلەخەمى بۇون و نەبۇونى شانقۇدا دەنگى لىيەت.

ئەوهى لەم كتىبەي بەردەستى تۆى خويىنەرلى بەپىزدايە، دوو توپىزىنەوهى مەنھەجى و زانستىن و يەكىكىن لە پىويسىتىهكانى ھەنوكە بۆئەوهى شانقەمان پىش بخەين وەھولىكى بەندەيە لەبەكارھەتىنانى مىتۇدى پەخنەيى و توپىزىنەوهى زانستى لەبوارى شانقۇدا بەھىوام لەدەھاتوودا بتوانىن شانق لە خوش و ناخوش و باش و خراپەوە ببەين بۆئەستىكى بالاترى قىسەكىرى دەربارەي بەرھەمەكان.

ستانسلافسکی له زیوان

هونه‌ری [ژیانکردن و نمایشکردن] له شانوّدا

نووسینی: مؤبد مزه
ئاماده‌کردنی: ربیاز محمد جهزا

تیبینی:

ئه‌م تویزینه‌وهیه له ۲۰۰۸/۷/۲۰ دا، پیشکه‌شکراوه به:

(زانکوی ئوردن - عمان کولیزی هونه‌ر دجوانه‌کان / بېشى هونه‌ری شانو له ۲۰۰۹/۶/۲۲ دا، پەسەند کراوه)
پوخته:-

هونه‌ری ژیانکردن داهینراوی سтанسلافسکی نیيە، بەلکو ئەم هونه‌رە پیشتر ھەبووهو ناسراوبووه،
ھەروهکو له م تویزینه‌وهیه شماندا جەختى لىدەكەينه‌وه بەلام چاكىكەي بۇ سтанسلافسکى له وەدایه
بەدياريکراوى كە بناغەكەي له ميتودىكى دياريكراوى فىركارى ئەو هونه‌رەدایه، له جياوازىيەكانى نیوان
هونه‌ری (ژیانکردن و نمایشکردن) ئەو بنەما رېكخراوو پوونانەن كە بۇ فىركىرىن و بەكارهەتىنانى له
ئاماده‌کردنی ئەكتەردا پەيرەو دەكرىن.

ئەوهى له و دۆخەدا زانراوه له دايىكبۇونى ميتودى ژيانکردن له پېر فۇرمانسى نوانددا، پەيوەسته به
ستانسلافسكىيەو كە لهئىستادا ئايكونىكى ديارى قوتابخانەي شانوی واقعى پووسىيەو پیشتر رەۋايەتى
نەدەدرا بەتىوييرىزەكىرىنى كىرىدى ئاماده‌کردنى ئەكتەر بەلکو بە پشت بەستن بەزيانکردن لەسەربەمائى
زانست و بەزىادكىرىنى ئەو خالە دىالەكتىكىيە دەربارەي ربىازى هونه‌ری ھەيە و له پەيوەندىدایه به
ربىازى نمایشکردن يان پیشکەشکردن. ئەم مەعرىفەيە خزمەتى ئەكتەر دەكەت بەشىوھىيەكى بناغەيى
لەناسىنى سنورى وزھى خۆى له و تىۋرەدا و له پېر فۇرمانسى ئەو قۇناغەي كە خۆى ئامادەكەت بۇ
رۇل بىينىن يان قۇناغى پېر فۇرمانس لەشانوّدا، بەشىوھىيەكى گشتى و بەقۇستەوهى دەرفەتى ئەو
مەعرىفەيە و كارىگەری و پەيوەندى بەتىن له نیوان شانوو وەرگر و بەدوايدا خزمەتى ئامانجە بالاکەي
هونه‌ر.

وشە دالەكان: (ميتوودى ژيانکردن، ميتودى نمایشکردن يان پیشکەشکردن، برتۆلد
برېخت، ئامانجى بنەرەتى).

كىشە ئەم تویزینه‌وهیه و پۈويستىيەكانى: -

جهه‌لیکی زور ههیه دهرباره‌ی هونه‌ری نواندن که دابه‌شده‌بیت بق دووقوتا باخانه‌ی سه‌ره‌کی «ژیانکردن و نمایشکردن»، مشتمل‌ریکی زور ههیه دهرباره‌ی شیوازی پیرفورمانسی نواندن و به‌رجه‌سته‌کردن که‌سیتی له‌سهر ته‌خته‌ی شانو. ئایا رول له ناووه‌وه بق دهربوه ده‌بیت وه‌کو ناسراوه به میتودی (ژیانکردن) یان به‌رجه‌سته‌کردن له presentation دهربوه بق‌ناوه‌وه که‌به‌قوتا باخانه‌ی نمایشکردنیان پیشکه‌شکردن، به‌تابیه‌تی ئه‌و دووقوتا باخانه‌یه ده‌گه‌پینه‌وه بق ریشه‌یه‌ک که له‌چندین سه‌دهی میژوویی شانوی جیهانیه‌وه دریز ده‌بنه‌وه. ئه‌م دوزه نوی نییه ته‌نها په‌یوه‌سته به ئامانجی بنه‌په‌تی شانووه، به‌پی پیویستی و پاراستنی تایبیه‌تی هونه‌ری شانویی به ئاراسته‌ی هونه‌ره درامیه‌کانی تر که‌ئه‌م دوزه دروست دهکات و دهیگوریت بق خالیکی دیالله‌کتیکی و روژینه‌ر له میژووی سه‌دهی بیسته‌مدا و تاکوئیستاش له پیناو گه‌یشنن به شیوازیکی ئیداره‌دانی کردیی شانویی؛ به‌رده‌وامه له‌ناوچه‌که‌وه له‌سهر ته‌خته‌ی شانو وه بق ناو راپه‌وه‌کان، بیگومان به‌هؤی ئه‌کته‌ره‌وه. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا ژیان له‌هونه‌ردا تیکه‌لله‌یه‌ک له‌نمایشکردنی دیمه‌ن له‌ساتی ژیانکردنی حه‌قیقی و رولی ئه‌کته‌ردا، هه‌تا ستانسلافسکی خوی سوودی له میتودی نمایش و هرگرتووه و هه‌ندیک جار جه‌خت له‌وه ده‌کاته‌وه که ئه‌و بیرکردن‌وه‌یه ره‌تاتاکاته‌وه به‌لکو ئه‌و میتوده به‌شیوه‌یه‌کی دابراوه که بانگه‌شی ژیانکردن دهکات. ستانسلافسکی له‌م پوهه‌وه له ئه‌زمونی ئوپه‌ریتی «لیلی» «دا ده‌لیت»: «له‌وانه‌یه ئه‌و کاره‌کته‌ره‌ی که گه‌پانی له‌سهر ده‌که‌یت له‌هه‌مانکاتدا دهربکی بیت. به‌لام هه‌ندیک‌جار له‌وانه‌یه دهربوه له ناو تو‌دا بن، ئه‌مه‌ش بیگومان باشترين نیه، به‌لام لانی که‌م، له‌وانه‌یه ریگایه‌کی شیاو بیت بق داهیتنان و ئه‌و ریگایه‌یه‌کی دهره له‌بابه‌ته سنورداره‌کانی ژیانی رول، وه‌کو پیشتریش له نمایشی شانویی (السید العملی) به‌رولی فیرخواز(۱). ئه‌وه‌ی کردووه. هه‌رچه‌نده ستانسلافسکی ئه‌وه دووباره ده‌کاته‌وه که فکر له خویدا قسه‌کردن له‌سهر ئه‌زمونی شانوی درامی هه‌روه‌ها دیاریکردنی له شانوی (ئوتیاق) ی (ولیام شکپیر) دا: «ته‌واوکردنی سوودی نمایش وه‌کو ئه‌وه‌ی ئیمه بق یه‌که‌م جار تیده‌گه‌ین له نرخی گرنگی و بایه‌خی رولی کاره‌کته‌ر له پاراستنی هوکاره‌کانی نواندنداو زیان گه‌یاندن بیرم کرده‌وه، ریگای داهیتنان له‌پی کاره‌کته‌ری دهربکیه‌وه و له‌ویوه بق‌شعوری ناووه‌کی. له‌وددا باشه که کاره‌کته‌ر دیت و پیر فورمانسی خوی ده‌کات(۲) لیره‌دا و تاکو ئیستاش پیویسته ئه‌کته‌ر سنوری وزه‌ی خوی بزانیت و له رپووی هونه‌ریه‌وه. ئه‌مه جگله مه‌ودای کاریگه‌ری له‌سهر هونه‌رو جه‌ماوهر، هه‌تا درکردن به هه‌ردوو میتودو له‌نیوانیشیاندا به‌شیوه‌یه‌کی رپون و به‌هؤی پشت به‌ستن به ستانسلافسکی له م میتوددا (ژیانکردن) و به‌دیاریکراوی، باشکردنی به‌و دهرببرینه‌ی که ریگایه‌که زورتر ته‌ندرروسته بقدا هیتنان. ئیمه له‌م تو بیژینه‌وه‌یه‌دا پیشی هه‌لدھسین

سنوری تویژینه و که:

- زانینی مهودای کاریگه‌ری پالنره کانی سه رکه و تنى ستانسلافسکی له میتودلوجیا و تیوریزه کردندا،
بته‌نهای به شیکی دده‌ینه پو و لهم تویژینه و هیدا بهم شیوه‌یهی خواره‌وه:
۱. زانینی مهودای کاریگه‌ری هونه‌ری ژیانکردن له سه رئه کته رو جه ماوهر.
۲. ژیانکردن و کاریگه‌ری له سه ر تایبه تمه‌ندی هونه‌ری شانقی به ئاراسته‌ی هونه‌ره درامیه کانی تر «
سینه‌ماو تیچی ».
۳. ژیانکردن ئامانجی بنه‌په‌تیه.

میتودلوجیا تویژینه و که:

ئه م تویژینه و هیدا په‌په‌هی له میتودی (وه‌سفی -شیکاری) دهکات و پشت ده‌بستیت به
شیکردن‌وهی نووسینه کانی ستانسلافسکی خوی ده‌باره‌ی میتوده‌که‌ی و به‌وکتیبانه‌ی به‌شیوه‌یه‌کی
گشتی و هرگیرانیان بۆکراوه.

گرنگی و تیگه‌یشتن له ژیانکردن
له ناو سیستمه‌که‌ی ستانسلافسکیدا:-

له دایکبوونی ئه و مه‌نزوومه‌یهی ستانسلافسکی ناوده‌بریت به (system) زور خراپه به ساده‌یی لیی
بروائینه هونه‌ری نواندن، به‌لکو به‌وپه‌پی ئازادیه‌وه بانگهیشمان دکات به‌رهو پیرفورمانسی ئاوه‌زی و
ده‌برپینگه‌ریتی په‌یوه‌ست به یاسا هونه‌ریه‌کان و هله‌ل‌تیگه‌یشتنه‌کان لهم بیروباوه‌ره، چونکه
ستانسلافسکی ده‌لیت: « ئازادی هونه‌رمه‌ند له‌وه‌دایه که‌ده‌یکات، ئه‌وه‌هی که واده‌کات پچیتنه ناو
ئازادیه‌کانی تریشه‌وه « ۳ که ئه‌وه‌ش ده‌برپینه له‌وه‌ی ئازادی داهیننان دامه‌زراوه‌هی به و پالپشیانه‌وه که
په‌یوه‌ستن به یاساکانی ژیان و سروشتنی ماددی و روحی مرۆفه‌وه، ئه‌وه‌گه‌رانه‌وه‌هیش بۆ ریشه
ریکخراوه‌هیه‌که‌ی له‌وه‌یوه بۆ ریشه واقعی و باشەی هونه‌رمه‌ند ئه‌م ئاراسته‌یه له شانقی جیهانی له
سه‌ردەمەدا و له شانقی مؤسکتوی هونه‌ری.

زورترین پیگه‌ی کتیبخانه‌کان جهخت له‌وه‌دکه نه‌وه که ستانسلافسکی و مه‌نزوومه‌که‌ی جیگین
له ناو داهینه‌رەکانی و هکو: « یرمولوفا، شالیابن، روسی، سالقینی، دوتسى و زوری تریش ». هه‌تا
هونه‌رمه‌ندی تراجیدی ئیتالی تساکونی که سه‌ردانی کردووه و له‌پاریس نووسیویه‌تی و ده‌لیت:
« له‌وچاره‌دا فیرت کردم، زور به‌روونی و پیت و تم - جیاوازی حه‌قیقی و ساخته. جیاوازی له‌جیاتی
ژیانکردن و حیکایت کردن، گیرانه‌وهی کاریکاتیریه. ئه‌وه حه قیقه‌تەکه‌یه! و ه تیبینیم کرد و سه‌رنجی
ئه‌وه عه‌بچه‌ریه‌مدا ریک وابوو شتیکی زورنا ئاسایی.. به‌لام ئه‌وه‌ش به‌لای منه‌وه ناوازه بوو، گه‌یاندەمی

به ته‌کنیکی نایاب. کامه‌یه جیاوازیه‌که؟ و هکو ئه و جیاکاریه‌ی لەنیوان ھەمیشەیی دا که پیوانه ناکریت به بەو، ئەوهی لىرەدا ئاسانە و چاکه بۆزەمەنیک(۴) بە تویژینەوهی ووردى ئەو بلىمەتانه لەھونەری نواندنداو له زەمەنی خۆیاندا زۆرشت پۇون دەبئەوه.

ستانسلافلقى سىكى تىبىنى ئەوهى كردووه و گەيشتۇوەتە ئەو ئەنجامەی كە ھۆكارە كۈنەكانى مەرجدار نەكىردووه، بەلکو رەتىكىردوونەتەوه و بىنەرانى تۇوشى واق ورمان كردووه بە ژيانكىرىنى قولۇ و خۆپسکانە، سەرى سورپماندۇون بە سادەيى و مروقايەتىيەكەي(5).

زۆرجار ستانسلافلقى سىكى بۆ رىشەي ئەم باسە گەپراوهتەو بۆ شانۇي پۇوسى و مەنزۇومەكەي و بەشىوھەكى تايىبەتى ئەوهى شانۇي پۇوسى پىنگەيشتۇوە لە كوتايى سەدەي ۱۹ دا. جىنالقجىايى ھونەری شانۇيى كردهيەكى پەيوەستبۇونى نىوان سەتىيچ و ھۆلى شانۇيە لەنیوان ھونەرمەند و بىنەردايە، لەنیوان نامە نېرۇ وە رىگردايە. ستانسلافلقى سىكى دەلىت: «ھەتا لەخۆمان تىبىگەين، بەدوايدا لەھونەر تىبىگەين و ھەستىن بە بە دامەزراوهىي كردنى كە مەبەستمان لە داهىتىنمانە و ئاماژەكىرىن بۆ زەھى، سروشت، كەلوتكەي سەرەوهى چەلەكانى درەختىكى نىشتمانە كە ئىمە لەناویدا نواندىنى لق و گەلاكانى دەكەين.. ھونەرەكەمان بەرامەي شەھى زەھى و بايەكە لەكارە كانى ھونەرمەندە پۇوسىيەكاندا»(6).

ستانسلافلقى ئەو كرۇكە ئەو لاسايىگەرەتىيە نىشتمانىيە كەشىكىرد، كە بەو پىيە، ئەو دامەزراوهىي ئاراستەي ھونەرەكە دىمەنسازىيە، ئازاد لەپوانگەي كەسىيەوه بۆ ئەكتەرى قوتابخانە كۈنەكان كە باوهەريان وابۇوه شانۇ زۇرتىر پىشىكەوتۇوە كە دووربۇن لە يادەوھەرەيەكانى ژيان.

لەھەولدان بۆ دىاريکىرىن و زىادكىرىنى روشنىبىرى شانۇيى لە شانۇي مۆسکو ھونەرلى، (نېميرۋەقىچ) نۇوسىيەتى - دانچىنکو دەلىت: «پىش سى سەد سال، پىنج سەد سال پىش ئىستا وەھەتا ھەزار سال، تىگەيشتن لە نواندىن بە جۇرىكى تر بۇوه. كوششىيان كردووه لە پال لايەنە حەقىقىيە مروقايەتىيە زىندۇوهكەيدا بن. جەستەي دىمەنلى (الجاست)(7) دىمەنلى جولەيەك، دەربىرىنى دىمەن، دىمەنلى مەشاعر ئى مرۆبىي - وە لەپىناو دامەزرااندىنى شىوهەكدايە كە ھونەر بىت، ھەتا لە سەدەكانى تردا بە ھونەر ئى شانۇ يان داناوه. پەرىنلى ئەو چىنە شانۇيىيە، پۇخت مەشاعرى نواندىنى مرۆقىي زىندۇوه، كە ئەوه سروشتىيەتى(8). وادادەنرا كە سەرەلەدانى مەشاعرى مرۆبىي عەفەويە لە پىير فۇرمانسى ئەكتەردا، وە بەدرېڭايى كات لە مىزۇوى شانۇدا - پىش ستانسلافلقى سىكى - دىز بۇوه لەگەل سروشتى ھونەرلى دىمەنسازى و دەرهەكى و چەشەي گشتى. بەلام بەنىسبەت ستانسلافلقى سىكىيەوه، ھونەرلى دىمەنسازى لەوكاتەوه ھەتاڭو ئىستاش پىشەيە، لە باشىتر يىن دۆخەكاندا نمايشىكىرىن - پىشىكەشىكىرىن و ھەتا دەرچۈونىش لەو قۇناغە مامەلەكىرىنى راستەقىنە لەگەل مەشاعرى مرۆبىي presentation

ژیانکردن . هتا کو ببیته هونه‌رمه‌ند - ئەكته، به‌ته‌نها ئەكته‌ریش نا بۆ‌برجه‌سته‌کردن، به‌لکو به‌کوشت نه‌دانی روحی زیندویتی داهینانت. به‌لام ئەم بانگه‌شەیه گیڑانه‌وهیه‌کی سروشتی نییه و هونه‌رمه‌ند پیرفورمانسیکی حیکایی ناکات. به‌لکو به‌پیچه‌وانه‌ئی ئەوهوه، ئەوهی دەمینیتەوە کەسیکی زیندووی ئازاده لەناو دیمه‌ندا و پیچه‌وانه‌کەی مەرجى شانقیی دروستکراوه و دووره لە داهینان لە پیساكانیدا، لە‌بە‌رئەوهی دروستکردن هەرگیز لە‌گەل میتۇدی ستانسلافلسکیدا ناگونجىت، به‌لکو ھەمیشە لە مملانىدان.

بە‌راوردی نیوان ژیانکردن لە‌گەل نمايشىكىدەن:

خالى دەستپېكىرىدىنى ستانسلافلسکى بە‌ئاراستەي ئەدائىكىنى نواندىن لە (هونه‌رى ژیانکردن) و جياوارى كردىن لە‌گەل نمايشىكىرىدىن بۇوهتە شتىكى باوو ۋاسايى لە پىپۇرى نواندىندا. ستانسلافلسکى ئەوهی پەيوەست كرد بە قوتابخانەي فەرنىسى و بەشىك لە قوتابخانەي ئەلمانى، به‌لام ئەمە بەو واتايە نايەت كەھەرگىز نىشتمانى هونه‌رى ژیانکردىن پووسىي نىيەو فەرنىسي، به‌لکو ئەم ناولىتىنە پەيوەستە بە بەئەكته‌رى ئەو ولاتەو ئەو هونه‌رە يان ھەرشتىكى تر بىگرە پەيوەستە بە‌تايىبەتمەندىتى هەرھونه‌رمەندىكەوە. لەم ئاراستەيەوە هونه‌رى (معايشە) بەشىوھىيەكى تايىبەت و سەربەخۇ سەرەلەنادات كەلەدۇخى ژیانکردىن حەقىقى ئەكته‌ردايە و تىكەلەيەكە لە لە‌ھونه‌رى بەيانكىرىن و نمايشى دىيمەندا، لە‌بە‌رئەم ھۆيە ستانسلافلسکى واي ڕوانىيەكە پېيويستە ئەكته‌ر سۇرۇي وزەي خۇي لەم ئاراستەيەوە ، بەباشى بناستىت ، ھەرودەن كارىگەری و مەوداي چەندە لەسەر بىنەران و لەھەمان كاتدا. ستانسلافلسکى دركى بە‌وەش كردووە كە مىتۇد و تەقەنیيە ئەكته‌رى پېشىي لەسەر بىنمائى گەيىشتىنە بە‌برجه‌سته‌کردىن دەرەوهى كەسیتى و ئەداكىرىنیيەوە لەسەر تەختەي شانق.

هونه‌رى نمايشى وينەي دەرەوهى رۆل و پیرفورمانس جىڭىر دەكەت كە توېزىنەوهى رۆلى ئەكته‌ر دىيارىدەكەت، لە‌گەل مەشاعرى دىنامىكى لە فەترەي ئامادەكىرىدىنى نمايشى شانقىيدا، لەھەموو جارييکدا ئەكته‌ر پىيە ھەلددەسىت. هونه‌رى ژیانکردىن بە‌رۆلى خۇي داواكاري گەلى ترى ھەيە. داوا لەئەكته‌ر ناكريت ئەوه دووبارە بکاتە وە كە راھىتىنى لەسەر كردووە به‌لکو بۆ‌ھەرجارىيەك پىشت دەبەستىت بە‌كردەي عەفۇرى زيندوو بۆ دروستكىرىنى ژيانى رۆل بىيگومان لە دۆخى پىتىراوى دەقەوە، كە ھاوارپىكە لە‌گەل قۇناغى ئامادەكارى و پرۇقە. وە مامەلە لە‌گەل كەسیتى دا بە جۇرىيەكە وەكو ئەوهى يەكەم جاربىت پىشان دەدرىت. ئەم ئاراستەيە زۇرتىر نزىكە لە‌گەل چەمكى شانق بە‌وهى كە پىر فۆرمانسى رووداۋىيەكى درامىيە لە‌بە‌رەدم بىنەران و خەلکدا. سەربارى ئەم تايىبەتمەندىيە بەشىوھىيەكى پوون لە قوتابخانەي ژيانکردىن ئى پیرفورمانسى نواندىندا بە‌ديار دەكەۋىت كە ستانسلافلسکى دايىمەززاند.

بە‌لام قوتابخانەي نمايشى لەوانه‌يە زياتر بۆ‌ھونه‌رى سىنەماو تىقى گونجاو بن كاتىك ئەكته‌رىيەك ھەلددەسىت بە كرددەي كۆمىنەكىيەشنى مەشاعر و بىرکردىنەوە ئامادەكىرىن و توېزىنەوهى رۆل بۆ‌ويەك

جارو بوقه‌تایه، به‌لام رول له قوتاوخانه‌ی ژیانکردندا گهشده‌کات و پیشده‌که‌ویت به‌پیش نمایشه‌کان گه‌ر به‌ریبرتواریکی شانویی بکه‌ویت^(۹). بوسالانیکی زور له‌کاتیکدا که ئه‌کته‌ر پیش کاریگه‌ر ده‌بیت و تینی ده‌گات و ئاماده‌دنه‌بیت له دۆخه‌کانی: (کومه‌لایه‌تی - سیاسی - ئابوری) دا پیویسته واز بھیننیت له پوله‌کانی پیشووت‌تری که جه‌ماوه‌ر په‌غبه‌تیان لى بووه‌و کاریگه‌ر بوون پیش. پیویسته ئه‌کته‌ر وابروانیت که هه‌رجاریکی نمایش پیویسته بینه‌ران و‌کو ئه‌و بیینن که يه‌که‌م جاره ده‌بیینن . ئه‌م کرداره‌ش پوونادات به بی تاقیکردن‌وهی شانویی لەم باره‌یه‌وه - ستانسلافسکی - دله‌یت: - جیاوازی نیوان کلاسیکی يه‌تی درۆزن و کلاسیکیه‌تی (حه‌قیقیدا) بریتیه‌لە(حه‌ماسەت، تەکلیف)^(۱۰) ئه‌م دووئاراسته‌یه له‌هونه‌ری نواندندان له‌ملماننیدان به‌دریزایی میزۇوی شانو لە‌جیهاندا. بۇنمۇن ئه‌گه‌ر بروانینه ده‌قى دیالوگی هامیلت: «ئه‌گه‌ر چەند بېتیکیان پیدان بوقه‌وهی لە شار بیخوینن‌وه»^(۱۱) ئامۇڭارى ئه‌کته‌ر ده‌کات بـوهی که نابیت تەکلیف و زۆرلەخۆکردنی تیا بیت، هەتا ئەرسەتو کاتیک ئه‌کته‌رەکانی شانوی گریکی دابه‌ش ده‌کات، له‌سەر بنه‌مای پیش فۆرمانسیانه، که‌ئو له کتىبى «هونه‌ری شیعر» ئی خۆیدا لە رووی نه‌رینتیه‌وه ناویان دەنیت «زۆرلەخۆکردن لە پیرفۆرمانس» دا که‌ئو سیمای نمایشى ئه‌کته‌ری ئه‌و سەردەمە بووه. کە‌بە‌رای ئه‌و - ئامانجى سەرەکى لە ترازىدیادا ئه‌و دیه‌کە: « وروژىنەری مەشاعری ترس و شەفقە‌قەبیت لای بینه‌ران» کە بە «الکاپارسیس - التطهیر» ناوده‌بریت. به‌لام کوکلین لەگەل ئه‌و بـی جەخت له سەرکە‌توویی هونه‌ری نمایشى ده‌کاته‌وه کەچى دان بـوهدا دەنیت کە‌ئەركى ئه‌کته‌رە له‌هەندىك ساتدا ژیان بکات پیویسته له‌سەر ئه‌کته‌ریک کە‌دەبیتە «طرطفو»^(۱۲) فعلەن هەلگرى هەمان جولەو خۇ ئیمائات و گوینگتن و بیرکرن‌وهی گرگوف بیت، پاشان پچىتە ناو رۆحى « گرگوف»^(۱۳) ستانسلافسکی تېبىنى ئه‌و بـی کردووه به‌دریزایی تەمەنی شانو ھەمیشە ئاراسته‌ی نویى نزىك لە بنه‌ماکانی شانوی هونه‌ری مۆسکو سەری هەلداوه. ئەمەش لە تویىزىنەوەکانی ستانسلافسکیه‌وه پوون دەبیتیه‌وه، گەران‌وه بـو پیشىنە کانی هونه‌رمەنده مەزنه‌کان و تویىزىنەکانیان ئەوانىش دابه‌ش ده‌کات بـو دووئارا ساتە (هونه‌ری معايشە) و (استعراض - نمایشى)، ئەمانه‌ش پەيوه‌ست ده‌کاته‌وه بـه بابه‌تە گشتىيەکان و بـيرى جوانىناسى (Concept) و مىتودى هونه‌ری (Method).

لايەنگرانى قوتاوخانه‌ی نمایشى واى داده‌نین کە‌بە‌رجەستە‌کردنى ژیان کردن له‌سەر شانو واقعىيە و كرده‌يەكى نا «مشهدىيە» يان لاوازن لە‌رووی (بىنرا وو چىزه‌وه)، ئاستىكى عادى و سروشىتىه. پوونتر بلىيەن تاكو ئىستاش پىشكەشکەنلىنى تايىبەت و جیاواز دەربارەي ژيانى واقعى ھەيە - بەشىوھىيەكى مەرجى^(۱۴) لىرەوە ستانسلافسکى دەمانبات بـه رەو بۆچۈون دەربارەي پشتىوانانى قوتاوخانه‌ی نمایش. ستانسلافسکى دەربارەي ئه‌و مەرجدارىيە دله‌یت: «درۆزنانه و فريوانه، لە‌بە‌رئە‌وهى كېكىردن‌وهى شىزەھى حه‌قىقى بـه‌رجەستە كردنى مەشاعرە، لە‌تكردنى روح و جەستەيە، هەرچەندە ئه‌کته‌ر ئه‌و شتە نازانىت كە

پیویسته و لەمەرجداری دروست بکریت - بە گەرانەوە بۆ پاھینان ئى بەردەوام - كە سروشنى دووھمى ئەكتەرە (۱۵) يان لانى كەم ، هەندى جار پىگايىكە بۆ داهينان، ئۇوە رىگاى يارمەتىدەرە لە بابەتە ديارەكانى رۆل (۱۶) ستانسلاڭىسى ددان بەوهدا دەنیت كە كردى نمايشىي بۆ قۇناغى ئامادەكارى رۆل وەكۆ پىشىنەكانى وەكۆ: «شىبىكىن، پوشكىن، گۈگۈل، بىلىنسكى، ئەسترقۇف...» پېشوازيان لە ھونەرى ژيان كردن كردووھ و وايان زانىووھ زۆر قولە بۆ بەرجەستە كردنى واقعى بنەماكانى دىمەنى واقعى. ھونەرى ژيان كردن لە رۆلداو ئامانجە بنەرەتىيەكەي:

ئەم ھونەرى «ژيان كردن» - بە راي ستانسلاڭىسى - زۆرتر وا گونجاوە بۆ بۇنەيەك كەكارىگەرى ھەبىت لەسەر مەشاعرى بىنەران و جىچىھەجى كەنلى ئامانجە بنەرەتىيەكانى ھونەر، ئەم كارە بايەخىكى زۆرى ھەيە لەو مەنزومەيدا. لەبەر ئەم ھۆيە ستانسلاڭىسى بايەخىكى زۆر دەداتە پەروھەرە كردىن ئەكتەر كەخاوهنى نمونەيەكى بالا. وە ئەو لەكتىيەكەيدا داوادەكەت لەھەموو ئەوانە كارى شانق دەكەن ودەلىت: «پېرۋورمانسىكى سەرسۇرھىنەر نىيە، حەماستەت و جولەى دەرھوھ نىيە، بەلكو مەشاعرىكى ناوهكى قول و بىرىكى مەزنە، لەبەرئەوە دەبىتە ئەركى ئەكتەر، ھەرودە ئۇوەشى بۆزىاد دەكەت - ستانسلاڭىسى: پېشىكەشكەنلىكى ھونەرەيىكى زۆر سادەو عەفەویە، بەلام قول و كارىگەرە». (۱۷) (...) بۇریس زخافا - دەرھىنەرەيىكى چۈسىيە و پەروھەكارىكى شانقىيەو يەكىكە لە قوتايىھ ديارەكانى پېشەوابى شانق فاختانقۇف - ئەوە پۇون دەكەتەوە - ئامانجى بالاچىيە؟ لەميتودەكەي ستانسلاڭىسىدە: «ئامانجى بالا لەميتودەكەي ستانسلاڭىسىدا بەواتاي ئەوەنە كە داوا لەكتەر بەكەت بېرگەرە وەبىت لەھونەردا، بەلكو واتا داوادەكەت كە بەچالاكىكى بېرۋاواھەريانەوە كە بايەخى ھەبىت بۆ ھونەرەكەي وەكۆ توخمىك لە توخمەكانى گۇرینى كۆمەلايەتى» (۱۸) لە رەتدانەوەيىكى برىختدا دەربارە پرسىيارى ئەوەي ستانسلاڭىسى باوهەرى پېيەتى ئەوەي كە ئەوانى تر بەشىوھىكى دروست تىنەگەن؟ برىخت دەلىت: «گەر بە راشكاوى بىللىم، من ھەرگىز ئەوە ناكەم. كارەكانى ستانسلاڭىسى ناچنە چىتوھىكى فراوانەوە ، برىخت بەردەوام دەبىت و دەلىت: لانى كەم بەشىكى ئىلھامە تىۋرەكەي، ئەو بەشە لەسەربنەرەتى «الواجب الاعلى - ئەركى بالا» ئامازە بۆئەوەدەكەت هوشىيارى وەكۆ كىشە چارەسەر دەكەت «الاورغانون الصغير» (۱۹) ھەرودە ئەوەشى بۆزىادەكەت: هەتا ئەكتەر لاي ستانسلاڭىسى، تصورى فۇرمىكى بابەتى دەكەت، پەيوەندى كۆمەلەكە بەكەسىتىيەوە وەكۆ ئەوەي ئەكتەر پىنى ھەلدەسىت ئەوەي كەپىي دەوتىت «واجب الاعلى» (۲۰) بىگومان ئەم بۆچۈونانە ئى ستانسلاڭىسى بەرھەلسەن لەبەرامبەر بۆچۈنەكانى برىختدا.

لە بىست و سىيەكانى سەدەي بىستەمدا، برىخت سەردىنى يەكىتى سۇقىت دەكەت بەلام ناچىتە دىدەن ئەنلىكى شانقى ھونەرى. مىژۇوننووس (فلايدىمىر بىرۇكۇ فيف) دەلىت: «لە ھاوينى ۱۹۳۲ و پايزى ۱۹۶۵ برىخت دىتە يەكىتى سۇقىت بە بانگەيىشتى «فوکس» بۇناساندىنى شانقى كرىيكارى لە مۆسکو بەلام دەرفەت نابىت پېچىتە شانقى

هونه‌ری یان ئەو لىستەوه». ئەو مىژۇونۇووسە ئەوهش زىاد دەکات و دەلىت - بە شاھىدى ھاۋرىتىكى برىخت «رىولىكى فايىر» دواى نۇوسىنى كىتىي ئۆرگانۇنى پچووك بەزەمەنىك وەرگىرانى كىتىي «وانەكانى ستابسلاپسىكى لە دەرىنلەندا» دەگاتە دەستى و يەكىك لە قوتابىيەكانى ستانسلاپسىكى باڭھېشى دەرىنلەر «گۈرچاڭقۇف» دەکات. دواى ئەوه برىخت بە بۆچۈونەكانى پىشۇوتىرى ستانسلاپسىكىدا دەچىتەوه وەكى لە دىالۆكىك لە كىتىي (تىۋەرەكانى شانقى داستانىدا) باسىكىردووه لىرەدا تىبىنى ئەوه دەكەين برىخت و ستانسلاپسىكى ھاۋپا دەبن دەربارەي «ئامانجى بىنەرەتى و بايەخەكانى»، تەنها جياوازى لە مىتۇد و پىويسىتىيەكانى گەيشتن بەو ئامانجە جىادەبەوه، وە ئىتمە باوەرمان وايە سروشتى بىنەرۇ رۆشنىبىرىيەكەي ھونه‌رمەند ئەوه دىيارى دەكەن لەو دوو مىتۇد «المعايشە والاستعراض» دا كاميان ھەلدىبىزىن بۆ بۆگەيشتن بە ئامانجە بىنەرەتىيەكە، ھەرودە باوەرېشمان وايە ئەم كارە بەدىاريڪراوى مىتۇد گەيشتن بە ئامانجى بىنەرەتى. برىخت دەيەۋىت جەماوەرەكەي بىركاتەوهو بەعەقلى درك بە مەوداي خراپى دۆخەكەي خۆى بکات (كۆمەلایەتى، ئابورى، ٻاميارى)، كە بە بىركردنەوه دەست پىددەکات بۆگۈرۈنى واقع.

ستانسلاپسىكى بەرقلى خۆى دەيەۋىت بىنەرەكەي شعوربکات، بەشدارى بکات بە سۆزلەگەل ئەو پاشماوەيەي ڙووداوهكانى سەرتەختەي شانق، كە كردى ھاوبەشىكىردن و ژيانكىردن لەو سۆزەوه بەرھو بىرداران بۆ پىويسىتى گۈرپان لە واقعى كۆمەلایەتىدا.

بەكىرتى:

ستانسلاپسىكى كۆششى كرد لە ھونه‌ردا لەپىتاو ئەوهى: «ھەموو پرسىيارە عەقلىيەكان، مەترسىيدارن بۆئەوهى لەدلى مروقىدایە» (۲۲) وەھەمىشە وەزىفەي ھونه‌ردى دەبەستەوه بە: پەرودەي بىنەر، كردى ھەنەر چاوى بەرپۇرى بىرە نمونەيەكاندا كەبىنەماكانيان كلتوري مروقىايەتىن وەي گەل خۆيەتى كە ھونه‌رمەند باوەرپى پىيەتى (....) وەكى ستانسلاپسىكى دەلىت: «تاڭو ئىستاش لە توانادايە كە چىڭلاي بىنەرانى ھاوجەرخ و رۆحى رۆل دروست بىرىت، چونكە لە رۆحى ھونه‌رمەنداندا هەيە بۆ ئەو جۆرە بەرجەستەكردى» (۲۳) (...) لەرۋانگەي ستانسلاپسىكىيەوه بىرى حەقىقى و قول بىنەران ناگەيەنитە ئەوهى تىي دەگەن، بەلکو تاكوئىستاش بىنەران لەگەل دىمەندە دەزىن، ژيانكىردن لەگەل ڙووداوهكانى سەرتەختەي شانق. لىرەوه لەو بىركردنەوانەي ستانسلاپسىكى تىدەگەين كە جياواز نىن لەئەداو شىوارزاد، بەلکو لە ئەنجامى كۆتايىدا گەيشتن بە ئامانجى بىنەرەتى - پەيامى ھونه‌ر بۆ وەرگرو بىنەر، بەبى ئەم شتە رۆلى ھونه‌ر نامىتىت، بەلکو تەنها دەبىتە خۆشىيەكى سادە - بىگومان لاي ستانسلاپسىكى.

پەراوىزەكان:

هونه‌ری [نمایشکردن] له شانویی دووپیغه‌مبه‌ر دا^۱

پوخته:

هونه‌ری نمایشکردن با بهتیکی نوی نییه، به لکو ئەم هونه‌رە پیشتر ھېبووه ناسراوبووه، ھەروه‌کو له م توییزینه‌وھی شماندا جەختى لىدەكەینه‌وھ، بەلام له پووی تیوریه‌وھ بە دیاریکراوی بۆ دەستنیشانکردن و پەيوه‌ست بە نمایشی شانویی دووپیغه‌مبه‌ر وەك بناغه‌یەك لە میتودیکی دیاریکراودا دەخوینمەوھ کە دواتر لە ریي جیاوازیه‌کانی نیوان (ژيانکردن و نمایشکردن) و بنەما پیکخراوو روشنە‌کانیه‌وھ دەخەمەبەر باس و خواسی زانستى كە له نمایشەدا به ئاشكرا دیاربۇون و پەيرەو كرابۇون.

ئەوھى لە دۆخەدا زانراوە لە دايکبۇونى میتودى نمایشکردن له شانقۇدا پەيوه‌ستە بە میتودیکی دیارى جىهانى وەك فیسفولد مايرھۆلد كە لە ئىستادا ئايكونىکی دیارى قوتابخانەی شانویەلە جىهاندا و ئاشكرايە پیشتر لە كوردستان كەمتر قسەو باسى زانستى لە بارەوە كراوەو رەۋايەتى دەدرا بە تیورىزەكىرىنى بەرھەمە شانویيەكان زياڭتەر وەك ھەولى تاكەكەسى و خويىندەوھى بەرھەمەكان، كە جىاوازى خويىندەوھىكان لە ئاستىكى نزمدا بۇون لە پەيوه‌ست بە ھەندى قسەي گىنگ و كارىگەر و ئەوھشى دەوترا تەنها لە كردى ئامادەكىرىنى ئەكتەردا بۇون و كەمترىن قسەي میتودى و زانستى تايىبەت بۇكارىكى شانویي ئەنجام دەدران، قسەكىرىنى زياڭتەر بە پشت بەستن بە هونه‌ری ژيانکردن بۇون و لە سەربىنەمای ھەستى و ئەو خالە دىالەكتىكىيە دەربارەي رېبازى هونه‌ری ھەيە و باوھو روژانە دەيىپىستىن.

لە پەيوه‌ندىدا بە رېبازى نمایشکردن يان پېشكەشکردن پېشىنەيەكى تیورى تارادەيەك لاوازمان ھەيە. لە بەر ئەوھە ئەم مەعرىفەيە خزمەتى شانوکار دەكات، بەشىوھەيەكى بناغەيى لەناسىنى سىنورى وزەي خۆي لەو تیورەدا و لە و قۇناغەي كە خۆي ئامادەكات بۆ رۆل بىنىن يان قۇناغى پىر فۇرمانس، لە شانوادا.

بەشىوھەيەكى گشتى و بە قۇستىنەوھى دەرفەتى ئەو مەعرىفەيە و كارىگەری و پەيوه‌ندى بەتىن لە نیوان شانوو وەرگر و بە دوايدا خزمەتى ئامانجە بالاکەي ھونه‌ر پېویستمان بە گفتۇگۆي جدى ھەيە دەربارەي نمایش و لېرەوھە ئەم ھەولە دەخەينە گەربۆئەوھى نمایش وەك بەرھەمەنکى ھونه‌ری بخويىنەوھ.

^۱ - مەبىستمان نمایشى شانویي (دووپیغه‌مبه‌ر)، نۇرسىنى: سلاڭقۇمىرمۇزىكى، وەركىنلىنى: د. فازل جاف، دەرهەپىنانى: رېباز مەھمەد، بۆ ماوەدى (۱۰) رۆز بەر دەوام بۇو.

Abstract:

The art of acting isn't something new ,it has been and known for a long time as how we emphasis the concept in this analysis .Although ,from the theoretical angle ,I will read through subjectively and indicate the attached line of theatrical performance between «Two prophets »as a methodical base .Afterwards ,through differentiation in the Art of »living & acting) performance «(I will engage with the organised structural enlightenment of) Theatrical Performance (as well as the scientific terms which they were obvious and,obeyed in the product .Whatever that's known in this situation is ;the birth of theatrical performance) Actingmethod which is tied to globally known method such as) Meyer Hold (which now he's an obvious icon and has his own importance and effect on world stage .It's also obvious ,before in Kurdistan this subject has not been the centre of attention .The priority were given to the theatrical products to be theorised and they were analysed as an individual efforts with low esteem from different views rather than some important and effective debates .There has been other discussions regarding Actor Preparation «they were more or less scientific & methodical dialogues ,specifically made for theatrical debates .These type of discussions were more backed by the art of living and based on feelings which those dialectical points regarding art methodology were existed ,common ,and we have heard them daily .In connection with acting or presentation we only have a theoretical weak background .Therefore this aspect serves theatre actor .Structurally ,in the mission of knowing the frame of their energy and in that theory and mission when he/she prepares for a role or performance mission in theatre .In general ,to take advantage from the aspect of the effects and powerful connection between theatre & Audience following by serving the great ambition of art ,we need a serious debate about) Acting/Performance .(From here we will make some effort for the sake of theorisation and credibility for the original theatrical products as well as creating conditions and opportunities for true arguments regarding the theatrical art works .

(وشه دالهکان: میتودی ژیانکردن، میتودی نمایشکردن یا ن پیشکهشکردن، بریخت، ئامانجى بنەرهتى، مايرھۆلد)

كىشىھى ئەم تۈزۈنەۋەيە و پىويسىتىھىكانى: -

جەدەلىكى زۆر ھېيە لە ھونەرى شانۇدا دەربارەي دابەش بۇنى بۇ دووقوتا باخانەي سەرەتكى «ژیانکردن و نمایشکردن» و مشتۇمرىكى زۆر ھېيە دەربارەي شىۋازى پىرفۇرمانسى نواندىن و بەرجەستەكردىنى كەسىتى لە سەرتەختەي شانق. ئايا رۆل لە ناوهوھ بۇ دەرەھوھ دەبىت ؟ وەكۇ ناسراوە بە میتودى (ژیانکردن) يان بەرجەستەكردن لە دەرەھوھ بۇناوهوھ كە بە نمایشکردن یا ن پیشکەشکردن - ناسراوە^۲ PRESENTATIN قوتا باخانەي

بە تايىبەتى ئەدووقوتا باخانەي دەگەرېنەوە بۇ رىشەيەك كە لە چەندىن سەددى مىژۇوبى شانۇنى جىهانىيەوە درىز دەبنەوە بە جۇرىك ئەم دۆزە نوى نىيە تەنها پەيوەستە بە ئامانجى بنەرهتى شانۇوە، بەپىي پىويسىتى و پاراستى تايىبەتمەندى ھونەرى شانۇبىي بە ئاراستەي ھونەرە درامىيەكانى تر و پىاچۇونەۋەيەكى جىدى و خىرا بەم باسەدا دەمان گەينىتىه ئەۋەي كەئىمە درەنگ هاتۇوبىن و پىويسىتمان

^۲ - موئەيد ھەمزە، ستانسلاڭىسى لەنىوان: ھونەرى ژیانکردن و نمایشکردن لە شانۇدا ئا: رىياز مەممەد جەزا، گۇڭارى تىاتەر ژمارە(۳) ل

به ههولی لیبروانه‌ی دروست ههیه بوقوونه‌وه سه‌ر شارپی شانق به جورینکی ترو به شیوزایکی تر که ئه‌مه په‌یوه‌سته به خالیکی دیاله‌کتیکی و روزنیه‌ر له میزوه‌ی شانوله جیهاندا و له‌سده‌ی بیسته‌مدا به‌تایبه‌تی و تاکوئیستاش له‌کوردستان له پیناو گه‌یشتن به جیواز له ناوجه‌که‌دا به‌رده‌وامه له‌سه‌ر ته‌خته‌ی شانق. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا ژیان له‌هونه‌ردا تیکه‌له‌یه‌که له‌نمایشکردنی دیمه‌ن له‌ساتی ژیانکردنی حه‌قیقی و رولی ئه‌کته‌ردا، ههتا ستانسلافسکی خوی سوودی له میتودی نمایشی و هرگرتووه‌و ههندیک جار جه‌خت له‌وه ده‌کاته‌وه‌و ئه‌و بیرکردن‌وه‌یه ره‌تناکاته‌وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و میتوده گرنگی و بایه‌خی خوی ههیه.

ستانسلافسکی له‌م روه‌وه له ئه‌زمونی ئوپه‌ریتی «لیلی» دا ده‌لیت: له‌وانه‌یه ئه‌و کاره‌کته‌رهی که گه‌رانی له‌سه‌ر ده‌که‌یت له‌هه‌مانکاتدا ده‌ره‌کی بیت. به‌لام ههندیک جار له‌وانه‌یه ده‌ره‌وه له ناو تودا بن، ئه‌مه‌ش بیکومان باشترين نیه، به‌لام لانی که‌م، له‌وانه‌یه پیگایه‌کی شیاو بیت بوق داهیتان. و ئه‌و پیگایه یارمه‌تی ده‌ربیت له‌بابه‌ته سنورداره‌کانی ژیانی رول... هه‌رچه‌نده ستانسلافسکی ئه‌وه دووباره ده‌کاته‌وه که‌(فکر) له خویدا قسه‌کردن‌هه له‌سه‌ر ئه‌زمونی شانقی درامی هه‌روه‌ها ئه‌وه‌شی له شانقی (ئوتیلر) ی (ولیام شکپیر) دا دیاریکرد: « نمایش و‌هکو ئه‌وه‌ی ئیمه سوودی لیده‌بینین بوق یه‌که‌م جار ده‌گه‌ینه ئه‌وه‌ی له نرخ و‌گرنگی و بایه‌خی رولی کاره‌کته‌ر له پاراستنی هوکاره‌کانی نو‌اندداو زیان گه‌یاندن بیرم کرده‌وه، پیگای داهیتان له‌پی کاره‌کته‌ری ده‌ره‌کیه‌وه و له‌ویوه بوق شعوری ناوه‌کی له‌وه‌دا باشه که کاره‌کته‌ر دیت و پیر فورمانسی خوی ده‌کات لیزه‌دا و تاکو ئیستاش پیویسته ئه‌کته سنوری وزه‌ی خوی بزانیت له رهوی هونه‌ریه‌وه. ئه‌مه جگه‌له مه‌ودای کاریگه‌ری له‌هونه‌رو جه‌ماوه‌ردا، ههتا درکردن به هه‌ردوو میتوده‌کی له‌نیوانیشیاندا به‌وشیوه‌یه‌ی که‌پونه و به‌هقی پشت به‌ستنی نمایش شانقی دووپیغه‌مبه‌ره‌میتوده‌کی مايره‌ولد له (هونه‌ری نمایشکردن) دا و به‌دیاریکراوی که ئیمه له‌م تو یژینه‌وه‌یه‌دا پیتی هه‌لدسین ئه‌وه‌یه، ده‌بیتله میتودی کارکردن له‌نمایشداو باوه‌رمان وايه ئه‌م پیگایه بوق ده‌ربین زورتر ته‌ندروسته بوداهیتان و خویندن‌وه‌ی ئه‌وه‌ره‌مه شانقیه.

سنوری تویزینه‌وه‌که:

ئه‌وه‌ی ئه‌م تویزینه‌وه‌یه ده‌یگریته خوی گه‌لیک فراوانه‌وه هه‌ولده‌دهم به‌چه‌ند خالیک و زور به‌کورتی دیاری بکه‌م:

۱. کاریگه‌ریه‌کانی میتودی شانقی (مايره‌ولد) به‌تایبه‌تی شیوازاندن.
۲. کاریگه‌ری شانقی کومیدیایی (دیل ئارتی) له بیناکردنی کارکته‌رو مامه‌لکردن له‌گه‌ل نمایش.

۳. خوینده‌وهی روزه‌لاتيانه بق نمايش .

ميتودلوجيات توئيزينه وهكه:

ئەم توئيزينه وهى پەيرەوي لە ميتودى (وهسفي -شىكارىي) دەكەت و پشت دەبەستىت بە شىكردنەوهى نمايشى شانقىي (دوروپىغەمبەر) ميتودى كاركىرىنى بەرهەمەكە.

گۈنگى تىگەيشتن لە چەمكى نمايشىكىرن لەناو سىستىمى نمايشدا:-
لەدایكبوونى ئەو مەنزۇمەيەى كە نمايشى پېڭراوه ناودەبەم بە (system) و زۆر بەخراپى دەزانم كە بەسادەيى لىي بىروانىن و شىكارىي بۆبکەين، لەبەرئەوهى نمايشى شانقىي دووپىغەمبەر بەۋپەرى ئازادىيەوه بانگھىشتمان دەكەت بەرەو پېرۇقۇرمانسى ئاوهزى و دەربېنگەرەتى پەيوەست بە ياسا ھونەريەكان و چاكىرىنەوهى ھەلەتىگەيشتنەكان لەم بىرۇباوەرە. چونكە ستانسلافسكى دەلىت: «ئازادى ھونەرمەند لەوەدایە كەدەيەكتەن، ئەوهەيە كە وادەكتەن پەچىتە ناو ئازادىيەكانى ترىشەوه» كە ئەوهەش دەربېنە لەوهى ئازادى داهىنان دامەزراوەيە بەو پالپىشىيانەوه كە پەيوەستن بە ياساكانى ژيان و سروشتى ماددى و روحى مرۆڤەوه، ئەو گەرانەوهەيەش بۆ رېيشە رېكھراوەيەكەي لەويۆه بۆ رېيشە واقعى و فكەيەكەي ھونەرمەند دەگەرەتىوە بۆ پېشىنەيەكى مىژۇويى لە ئاراستەيەوه كە شانقى جىهانى لەو سەردەمەدا و لە شانقى مۇسکۇي ھونەريدا كاريان لەسەركەدووە. زۆرتىرين پېنگەي كىتىخانەكان جەخت لەوەدەكەنەوه كە ستانسلافسكى و مەنزۇمەكەي جىڭىرن لە ناو داهىنەرەكانى وەكۇ: «يرمولوفا، شالىابن، روسى، سالقىنى، دوتسى و زۆرى ترىش ». هەتا ھونەرمەندى تراجىدى ئىتالى تساكونى كەسەردانى كەردووە و لەپاريس نۇرسىيۇيەتى و دەلىت: « لەوجارەدا فىرت كردىم، زۆر بەرۇونى و پىت وتم - جياوازى حەقىقى و ساختە. جياوازى نىوان ژيانكىرن و حىكايەت كەرن، گىرانەوهى كارىكتاتىرىيە . ئەوه حە قىقهەتكەيە! وە تىبىنیم كرد و سەرنجى ئەو عەبقرىيەمدا رېك وابۇو شتىكى زۇرنا ئاسايىي.. بەلام ئەوهەش بەلائى مەنۋە ناوازە بۇو، گەياندى بە تەكىنەتكى ناياب. كامەيە جياوازىيەكە ؟ وەكۇ ئەو جياكارىيە لەنیوان ھەميشەيى دا كە پېتوانە ناكرىت بەو، ئەوهەي لىرەدا ئاسانەو چاكە بۆزەمەنىك»°

٤ - موئەيد ھەمزە، ستانسلافسكى لەنیوان: ھونەرى ژيانكىرن و نمايشىكىرن لەشانقىدا. ئا: رېيازمەمەدەجەزا، گۇڭارى تىاتەر ژمارە(3)ل

٤٥

٥ - موئەيد ھەمزە، ستانسلافسكى لەنیوان: ھونەرى ژيانكىرن و نمايشىكىرن لەشانقىدا. ئا: رېيازمەمەدەجەزا، گۇڭارى تىاتەر ژمارە(3)ل

٤٥

به توییزینه و هی ووردی ئه و بلىمه تانه له هونه ری نواندنداو له زهمه نی خوياندا زورشت پوون ده بنه و، ستانسلافسکی تىبىنى ئوهی كردووه و گېشتووه ته ئه و ئەنجامهی كه هۆكاره كۆنه کانى مەرجدارنە كردووه و تىبىنى ئوهی كردووه و گېشتووه ته ئه و ئەنجامهی كه هۆكاره كۆنه کانى مەرجدار نەكردووه، بەلكو پەتىكىردوونە ته و بىنەرانى تووشى واق ورمان كردووه به ژيانكردى قوول و خۆرسكانه، سەرى سورماندوون و به ساده يى و مەنزۇومە كەي و به شىوھى كى تايىھەتى ئوهی بۇ رىشە ئەم باسە كەپاوه ته و بۇ شانقى رووسى و مەنزۇومە كەي و به شىوھى كى تايىھەتى ئوهی شانقى رووسى پېگە يشتووه لە كوتايى سەدەي نۆزدەدا (.....) كەواتە جىنالقوجىای هونه ری شانقىيى كرده يە كى پەيوھىستبۇونى نىتowan سته يچ و هۆللى شانقىيە لە نىتowan هونه رەمند و بىنەردايە، لە نىتowan نامە نىررو و رگردايە. ستانسلافسکى دەلىت: «ھەتا لە خۆمان تىبىگەين، بەدوايدا لە هونه ر تىبىگەين و ھەستىن بە بە دامەزراوهىي كردى بەرهەمە كە كە مەبەستمان لە داهىنانەكان و ئاماژە كردىنە بۇ زھوی، سروشت، كەلوتكەي سەرەوهى چەلەكانى درەختىكى نىشتمانە كە ئىمە لەناویدا نواندى لق و گەلاكانى دەكەين.. هونه رەكەمان بەرامەي شنھى زھوی و بایكە لەكاره كانى هونه رەمند رووسىيە كاندا (...) ستانسلافسکى ئه و كرۇكە ئه و لاسايىگە رېتىيە نىشتمانىيە كەشىكىردى، كە بەو پېتىيە، ئه و دامەزراوهىي ئاراستەي هونه رېكە ديمەنسازىيە، ئازاد لە روانگەي كەسىيە و بۇ ئەكتەرى قوتابخانە كۆنه كان كە باوهەريان وابووه شانق زورتر پېشكە و تۈوه كە دووربۇن لە يادھەرە كەنلى ژيان^۶. ھەرئەم تىكە يشتنانەي ديمەنلىك، دەربىرىنى ديمەن، مەشاعر ئى مرۆيى - ھەرئەم تىكە يشتنانەي ديمەنلىك، دەربىرىنى ديمەن، مەشاعر ئى مرۆيى - ھەمووييان پېكە كەن لە پىيما دامەزراندى شىوھى كەدا كە هونه ر بىت، ھەتا لە سەدەكانى تردا بە هونه رى شانق يان داناوه. پېرىنى ئه و چىنинە شانقىيە، پوخت و مەشاعرى نواندى مرۆقىي زىندىووه، كە ئه و سروشىتىيە.

پېشىت و ادادەنرا كە سەرەلەدانى مەشاعرى مرۆيى عەفه و يە لە پېر فۆرمانسى ئەكتەردا، كە بە درېزايى كات لە مىزۇوى شانقۇدا - پېش ستانسلافسکى - دىز بۇوه لەگەل سروشتى هونه رى ديمەنسازى و رووخسارى دەرەوه و چەشەي گشتى بەرەمە كەدا بەلام بەنىسبەت ستانسلافسكىيە و، هونه رى ديمەنسازى لەوكاتەوه ھەتا كە ئىستاش پېشىيە، بەلام لە ئىستادا دۆخە كە جۆرىكى ترەو دەنمایشىكىردن - (پېشكەشىكىردن) و دەرچوونىش لەو قۇناغە مامەلە كردىنە پاستەقىنە لەگەل مەشاعرى مرۆيى ژيانكردىنە . ھەتا بىبىتە هونه رەمند - ئەكتەر، بەتەنها ئەكتەريش نا

^۶ - موئەيد ھەمزە، ستانسلافسکى لە نىتowan: هونه رى ژيانكردىن و نمایشىكىردىن لە شانقۇدا. ئا: پېبازمەمە دەجەزا، گۇڭارى تىاتەر ژمارە(3) ل

بُو بِه رجَه سَتَه کَرْدَن، بَلْکُو بِه کَوْشَت نَهَدَانِي رُوحِی زَيَنْدَوِیتِی دَاهِینَات. بَلَام ئَمْ بَانْگَه شَهِیه گِيرانه و هيه کي سروشتي نيه و هونه رمه ند پيرفورمانسيکي حيکايی ناکات به پيچه وانه ئوه وه، ئوه وه ده مينييته وه که سيکي زيندووی ئازاده له ناو ديمه ندا و پيچه وانه کي مرجى شانقيي دروستکراوه و دووره له داهينان له پيساكانيدا، له برهئه وه دروستکردن هرگيز له گه ل ميتقدی ستانسلافسكيدا ناگونجيit، به لکو هه ميشه له^۷ ليره وه ئيت پيوسيتى بونى ميتقدیکي داهينه رانه ده بيته پيوسيتىکي هونه رى و ژيارى و مرؤبى زيندوو.

به راوردېيکى خېرای نېوان قوتابخانه ى زيانکردن له گه ل نمايشکردن:

خالى دهستپيکردنى ستانسلافسكى به ناراسته پيرفورمانسى نواندن له (هونه رى زيانکردن) و جياوازى كردن له گه ل نمايشکردن بوروهته شتىكى باوو ئاسايى له پسپورى نوانندنا. ستانسلافسكى ئوه وه په يوهست كرد به قوتابخانه فرهنسى و بهشىك له قوتابخانه ئهلمانى، بلام ئمه به و اتايىه ناييەت که هرگيز نيشتمانى هونه رى زيانکردن پوسىي نيه و فرهنسى، به لکو ئم ناولينانه په يوهسته به بهئهكته رى ئوه ولاتو ئوه هونه ره يان هرشتىكى تر بگره په يوهسته به تايىه تمەندىتى هرهونه رمه نديكەوه. لهم ئاراسته يوه هونه رى (معايشه) بهشىوه يه کي تاييەت و سەربەخۇ سەرھەلنادات كەله دۆخى زيانکردنى حەقىقى ئەكتەردايە و تىكەلەيەكە له لهونه رى بەيانکردن و نمايشى ديمه ندا، له برهئم ھويه ستانسلافسكى واي روانىوھك پيوسيتە ئەكتەر سنورى وزھى خۆي لهم ئاراسته يوه، بە باشى بناسىت، هه روھا كاريگەری و مەوداي چەندە له سەر بىنەران و له هەمان كاتدا. ستانسلافسكى دركى بەوش كردووه كه ميتقد و تەقەنيي ئەكتەر رى پيشەبى له سەر بنەماي گەيشتنە به بە رجە سَتَه کَرْدَنِي دَه رَهْوَهِي كَه سَيَّتِي و ئَه دَاكِرَدِنِي وَهِيَه لَه سَهْرَ تَهْخَتَهِي شَانَقَ^۸ بَلَام هَونَه رَهْيَ نَمَايَشِي وَيَنَهِي دَه رَهْوَهِي رَوْلَ وَپَيرَفُورَمَانَسْ جَيْگَيرَ دَهْكَاتْ كَه توِيزِنَه وَهِيَه رَوْلَ ئَه دَاكِرَ دَيَارِيَدَهْكَاتْ، لَه گَه لَ مَهْشَاعِرِي دِينَامِيكِيَ لَه فَهْتَرِي ئَامَادَهْ كَرْدَنِي نَمَايَشِي شَانَقَيِيدَا، لَه هَرْ كَاتِيَكَادَوْ هَرْ جَارِيَكَادَا كَه ئَه دَاكِرَ پَيَيْ هَلَدَهْسِيتْ. بَلَام لَه هَونَه رَهْيَ زَيانَكَرْدَنَا بَه رَوْلَ خَۆي دَاوَاكَارِي گَه لِي تَرِي هَهِيَه. دَاوَا لَه ئَه دَاكِرَ نَاكِرِيَتْ ئَه وَه دَوْوَبَارَه بَكَاتَه وَه كَه رَاهِيَتَانِي لَه سَهْرَ كَرْدَوَوَه بَلْكُو بَوْ هَرْ جَارِيَكَ پَشتَ دَه بَه سَتَيَتْ بَه كَرْدَهِي عَهْفَوَى

^۷ - موئه يد هه مزه، ستانسلافسكى له نيونان: هونه رى زيانکردن و نمايشکردن له شانقدا. ئا: رېبازمە دجه زا، گۇڭارى تىاتھر ژمارە(۳) ل

^۸ - موئه يد هه مزه، ستانسلافسكى له نيونان: هونه رى زيانکردن و نمايشکردن له شانقدا. ئا: رېبازمە دجه زا، گۇڭارى تىاتھر ژمارە(۳) ل

زیندوو بۇ دروستکردنى ژيانى رۆل بىيگومان لە دۆخى پىتىراوى دەقەوه، كە ھاوارىكە لەگەل قۇناغى ئامادەكارى و پروقە. وە مامەلە لەگەل كەسىتى دا بە جۇرىكە وەكۈ ئەوهى يەكەم جاربىت پىشان دەدرىت. ئەم ئاراستەيە زۆرتر نزيكە لەگەل چەمكى شانق بەوهى كە پىر فۆرمانسى رووداۋىكى درامىيە لەبەردەم بىنەران و خەلکدا. سەربارى ئەم تايىبەتمەندىيە بەشىۋەيەكى پۇون لە قوتابخانەي ژيانكىردىنى پىرفۆرمانسى نواندندادا بەديار دەكەويت كە ستانسلافسكى دايىمهزراند.^۹ بەلام قوتابخانەي نمايشى لەوانەيە زىاتر بۆھونەری زەمەن و قۇناغە ئايىنەتكەرىيەكان گونجاو بن كاتىك ئەكتەرىك ھەلدەسىت بە كردهى كۆمينكىيەيشنى مەشاعر و بىركىردىنەوهۇ ئامادەكردن و توپىزىنەوهۇ رۆل بۆيەك جارو بۆھەتايە، «بەلام رۆل لە قوتابخانەي ژيانكىردىندا گەشەدەكەت و پىشىدەكەويت بەپىي نمايشەكان گەر بەر بىرتواريڭى شانقىيى بکەويت» (.....) و بۆسالانىكى زور. ئەمە لەكاتىكىدا ئەكتەر پىي كارىگەر دەبىت و تىي دەگات و ئامادەدەبىت لە دۆخەكانى: (كۆمەلایتى - سىاسى - ئابورى) دا پىوپىستە واز بەھىنېت لە رۆلەكانى پىشىووتى كە جەماوەر پەغبەتىانلى بۇوە كارىگەر بۇون پىي. پىوپىستە ئەكتەر وابروانىت كە ھەرجارىكى نمايش پىوپىستە بىنەران وەكۈ ئەوه بىبىن كە يەكەم جارە دەبىين . ئەم كىدارەش پۇونادات بە بى تاقىكىردىنەوهۇ شانقىيى «لەم بارەيەوه - ستانسلافسكى - دەلىت: - جىاوازى نىوان كلاسيكى يەتى درۆزىن و كلاسيكىيەتى (حەقىقىدا) بىرىتىلە (حەماستە، تەكلىف).¹⁰ ئەم دۇۋئاراستەيە لەھونەرلى نواندندادا لەملمانىدان بەدرىيەتى مىزۇوى شانق لەجىهاندا. بۇنمۇنە ئەگەر بىرۋانىنە دەقى دىالۆگى ھاملىت: «ئەگەر چەند بەيتىكىان پىدان بۆئەوهى لە شار بىخويتنەوه» ئامۇرگارى ئەكتەر دەكەت بەوهى كە نابىت تەكلىف و زۆرلەخۆكىردىنى تىا بىت، ھەتاگەر، پچىنەوه بۆ مىزۇوى شانق، كاتىك ئەرسىتو ئەكتەرەكانى شانقى گرىكى دابەش دەكەت، لەسەر بىنەماي پىر فۆرمانس دايىدەنىت كەئەو لە كتىبىي «ھونەرلى شىعر»ى خۆيدا لە رۇوي نەرىننەوه ناويان دەنلىت: «زۆرلەخۆكىردىن لە پىر فۆرمانس»دا كەئەوه سىمايى نمايشى ئەكتەرى ئەو سەردەمە بۇوە كەبەرای ئەو - ئامانجى سەرەكى لە تراژىديادا ئەوهىكە: «ورۇزىنەرلى مەشاعرى ترس و شەفقەيە لاي بىنەران» كە بە «الكاپارسىس- التطهير» ناودەبرىت¹¹ بەلام كۈكلىن لەگەل ئەوهى

^۹- موئەيد ھەمزە، ستانسلافسكى لەنیوان: ھونەرلى ژيانكىردىن و نمايشىكىردىن لەشانقىدا. ئا: پىيان مەدەجەزا، گۇڭارى تىاتەر ژمارە(۳)ل

¹⁰- ھەمان سەرچاواھ ل-48-69

¹¹- موئەيد ھەمزە، ستانسلافسكى لەنیوان: ھونەرلى ژيانكىردىن و نمايشىكىردىن لەشانقىدا. ئا: پىيان مەدەجەزا، گۇڭارى تىاتەر ژمارە(۳)ل

جهخت له سه رکه و تنویی هونه‌ری نمایشی ده‌گاته‌وه که‌چی دان به‌وهدا ده‌نیت که‌ئه‌رکی ئه‌کته‌ره له‌هندیک ساتدا ژیان بکات پیویسته له‌سهر ئه‌کته‌ریک که ده‌بیتھ «طرطف» (.....) فعله‌ن هله‌گری هه‌مان جوله‌و خوو ئیمائات و گویگرتن و بیرکرن‌وهی گرگوف بیت، پاشان پچیتھ ناو روحی گروف ستانسلافسکی تیبینی ئوهی کردوده به‌ریزایی ته‌مه‌نی شانق هه‌میشە ئاراسته‌ی نوبی نزیک له بنه‌ماکانی شانقی هونه‌ری موسکو سه‌ری هله‌داوه. ئه‌مه‌ش له تویزینه‌وه‌کانی ستانسلافسکی‌وه روون ده‌بیتھ‌وه، گه‌رانه‌وه بو پیشینه کانی هونه‌رمه‌نده مه‌زنکان و تویزینه‌کانیان ئه‌وانیش دابه‌ش ده‌گات بو دووئارا ساته (هونه‌ری معایشه) و (استعراض - نمایشی)، ئه‌مانه‌ش په‌یوه‌ست ده‌گاته‌وه (Method) و میتودی هونه‌ری Concept به بابه‌ته گشتیه‌کان و بیری جوانیناسی.

لایه‌نگرانی قوتاپخانه‌ی نمایشی وای داده‌نین که به‌رجه‌سته‌کردنی ژیان کردن له‌سهر شانق واقعیه و کرده‌یه‌کی نا «مشهدیه» یان لاوازن له‌پووی (بینرا وو چیزه‌وه)، ئاستیکی عادی و سروشته. پوونتر بلینن تاکو ئیستاش پیشکه‌شکردنی تاییه‌ت و جیاواز ده‌باره‌ی ژیانی واقعی هه‌یه - به‌شیوه‌یه‌کی مه‌رجی به‌لام نایت بیرمان پچیت که ستانسلافسکی دادن به‌وهدا ده‌نیت که کرده‌ی نمایشی بو قوناغی ئاماده‌کاری رۆل وه‌کو پیشینه‌کانی وه‌کو: «شیبکین، پوشکین، گوگول، بیلینسکی، ئه‌ستروف..» پیشوازیان له هونه‌ری ژیان کردن کردوده و وايان زانيووه زور قوله بو به‌رجه‌سته‌کردنی واقعی بنه‌ماکانی ديمه‌نى واقعی.

میژونووس (فلادیمیر برۆکو فیف) ده‌لیت: «له هاوینی ۱۹۳۲ و پاییزی ۱۹۶۵ بریخت دیتھ يه‌کیتی سوقیت به بانگه‌یشتی «فوکس» بوناساندی شانقی کریکاری له موسکو به‌لام ده‌رفه‌ت نایت پچیتھ شانقی هونه‌ری یان ئه‌و لیسته‌وه». ئه‌و میژونووسه ئه‌وهش زیاد ده‌گات و ده‌لیت - به شاهیدی هاوارپیه‌کی بریخت «ریولیکی فایلر» دواى نووسینی کتیبی ئورگانونی پچووك به‌زمه‌نیک و هرگیزانی کتیبی «وانه‌کانی ستانسلافسکی له ده‌هیناندا» ده‌گاته ده‌ستی و يه‌کیک له قوتاپیه‌کانی ستانسلافسکی بانگه‌یشتی ده‌هینه‌ر «گورچاکوڤ» ده‌گات. دواى ئه‌وه بریخت به بوچونه‌کانی پیشوروتری ستانسلافسکیدا ده‌چیتھ‌وه وه‌کو له دیالوگیک له کتیبی (تیوره‌کانی شانقی داستانیدا) باسیکردووه.

لیره‌دا تیبینی ئه‌وه ده‌کهین بریخت و ستانسلافسکی هاوارا ده‌بن ده‌باره‌ی «ئامانجی بنه‌رهتی و بایه‌خه‌کانی»، تنه‌ها جیاوازی له میتود و پیویستیه‌کانی گه‌یشنن به‌و ئامانجه جیاده‌بنه‌وه، وه ئیمه باوه‌پمان وايه سروشتی بینه‌رو روشنبیریه‌که‌ی هونه‌رمه‌ند ئه‌وه دیاری ده‌کهن له و دوو میتوه «المعایشه والاستعراض»دا کامیان هله‌دېبزیرن بو بوگه‌یشنن به ئامانجه بنه‌رهتیه‌که، هه‌روه‌ها باوه‌ریشمان وايه ئه‌م کاره به‌دیاریکراوی میتودی گه‌یشنن به ئامانجی بنه‌رهتی. بریخت ده‌یه‌ویت جه‌ماوه‌رکه‌ی بیرکاته‌وه و به‌عه‌قلی درک به مه‌ودای خراپی دوخه‌که‌ی خۆی بکات (کومه‌لایه‌تی،

ئابورى، راميارى)، كه به بيركردنوه دهست پيدهكات بوقوريينى واقع ستابسلافسكه بهرولى خوى دهيهويت بىنهرهكەى شعوربكت، بهشدارى بكت به سۆزلەگەل ئەو پاشماوهەيى برووداوهكانى سەرتەختەي شانق، كە كردهى هاوبەشىكىرن و ژيانكردن لەو سۆزهوه بەرهە برياردان بۇ پيويسىتى گوران لە واقعى كومەلايەتىدا.^{۱۲}

شانقىيى دووپىغەمبەر و خويىندنەوهەيى كى نمايشيانە:

لەماوهى راپردوودا بىنهرى نمايشى شانقىيى (دووپىغەمبەر) بۇوين كەبۇماوهى (۱۰) رۆزلەبروارى ۲۰۱۸ / ۴ / ۲۲-۱۳ رۆزانەلەكاتژمیر (۵) ئىيوارە لەھۆلى رۆشنبىريي سلىمانى پېشكەش دەكرا لەنووسىنى: سلاقامير مەرۇزىك - وەرگىرانى: د. فازل جاف - دەرھەيتانى: پەيازىمىھەد - نواندىنەھەرييەكەلە ئەكتەران: كەمال عەلى، نەھرۇمەممەد، چرىكەعەبەرەش، هاۋرى كەمال، میران ئازاد، ھىفار نەجات، شىيار ئەبوبەكر... من لىرەدا ئەم بەرھەممە وەكى بەرھەممىكى شانقىيى نمايشى دەخويىنمەوهۇ بەپشت بەستن بەوهى كەلەپىشۇوتىدا باسم كردو گەپانەوه بۇ ئەو ژىنەرەنەي كە دەرھەينەرسوودى ليۇرگەرتوون، ئەمە سەربارى سەرنج و تىيىينىيەكانى خۆم وەك بىنەرىك.

وەك سەرەتا گرنگە بىزانين بۆتىگەشتىن لە نمايشىكى پېويسىتمان بەوهىيە كەبىزانين بەرھەممىكى شانقىيى لەچى پېكىدىت و چۈن كارى تىاكراوه بۆئەم مەبەستەش من بەبىرتانى دىنەمەوه نمايشىكى شانقىيى تەواو لە چواربەشى سەرەكى پېكىدىت لەوانە: (تىيور - تەقەنیات، نواندن، دەرھەيتان) ئەم چوار بەشەش لاي ھەندىك لەدووبەشى سەرەكىدا چىرىدەبنەوه وەكى: پەيازى ئەدەبى كاركردن و مىتىقدى دەرھەيتان. كەبەگشتى دەتوانىن بلىيىن بەرھەممىكى شانقىيى بەبى ئەو بىنەمايانەيان ناتەواون يان لەبرۇي ھونەرييەوه دەتوانىن بلىيىن كىشەيان ھەيە. لەم رووهوه من باس لەھەمۇو ئۇ ورددەكاريانەي نمايش دەكەم بەلام نمايش وەكى خۆى ئەوهى پېشكەشى بىنەركراوه لەسەرسى ئاست دەخويىنمەوه كە بىزىن لە:

+ شانقىيى رۆزھەلات.

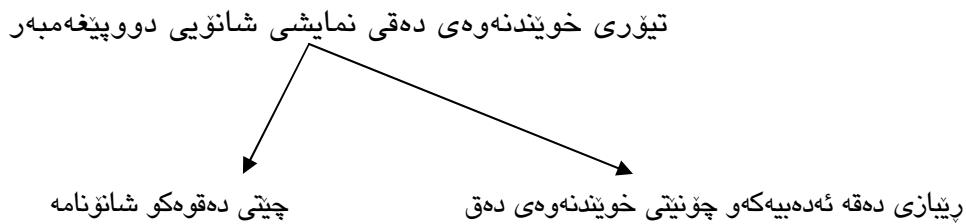
+ كۆمەيدىيائى دىيل ئارتى.

+ مىتىقدى ماريرھۆل.

وەك سەرەتا پېيم باشه لە تىيورى شانقىيەكەوە بىتەناو نمايش لەپىتناو ئاگادار بۇون لە وورددەكارى و چۈنەتى كارى بەرھەممە شانقىيەكە. مەبەستىم لە تىيور لەم نمايشەدا بەكورتى و پۇختى ھەمۇو ئەو

^{۱۲} - موئەيد ھەمزە، ستابسلافسكى لەنىوان: ھونەرى ژيانكردن و نمايشىكىرن لەشانقدا، ئا: پەياز محمد جەزا، گۇشارى تىاتەر ڈمارە(۳)ل ۵۱

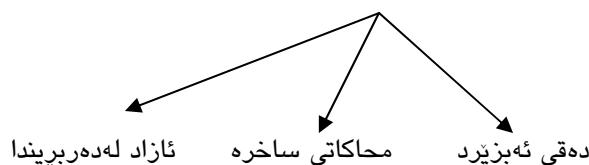
قۇناغانەيەكە دەكەونە پېش نمايش و پەيوەستن بەدەق تا خويىندەوەي نمايش بەلام لىزەدا ئەمانىش چىدەكەمەوە بۇ دوو خالى سەرەكى لەبەرئەوەي تەنها باس لەم ووتەوەرەيە زىاتر ناكەم:

سەرەتا زۆر بەكورتى: مروڙىك كىيە؟

مروڙىك نووسەرىيکى دوو پەگەزە (پۆلەندى - فەرەنسىيە) و لەسالى ۱۹۳۰ لەپۆلەندى لەدایكبووهولە ۲۰۱۳ لە فەرەنسا كۆچى دوايى كردووه. لەپۇرى كارى سىياسىيەوە ئەندامى پارتى كريڭكارانى يەكگىرتووى پۆلەندى بۇوه و لەسەردەمى ستابىلۇدا و لەكۆمارى پۆلەنداي شعبى و ماوهەيەكىش كارى رۆژنامەنۇسى كردووه.

لەسالى ۱۹۵۰ و كۆتايىيەكانى ئەو سالاندا پەيوەست دەبىت بەكارى شانۇنەوە شانۇنامە كانىشى بەگشتى وەكى رېيازى ئەدەبى بۇچۇونى جىاوازى لەسەر دەوتىرىت بەگشتى بەم جۆرە يە:

بەرهەكام لەم بۇچۇونانەدەق بخويىننەوە، هەلەناكەين لەبەرئەوەي نووسەر گەلىيک فراوانەو دەرفەتى خويىندەوەي كراوهەو پلورال مان دەداتى هەر وەكى (بارت)لە وەصفى (دەق)دا دەلىت:(دەق فەزايەكى فەرە پەھەندە^{۱۳} گەرلەناونىشانى دەقى شانۇنامەي(دووپىيغەمبەرەوە) دەستپىيەكەين دەپرسىم بۇئەم ناونىشانە؟وەلامەكەي ئەوەيەكەچەندىن پىگاھەي بۇ هەلبىزاردەنە ناونىشانى دەق يەكىكە لەوانە ناوى كارەكتەر، دىالۆگ، رووداوى سەرەكى....هەند ناونىشانى ئەم بەرەمە لەناوى دووكەسايەتى سەرەكى ناو شانۇنامەكەوە هاتۇون و تەواوى كىشەكانىش پەيوەستن بەوانەوە كەواتە لەسەر چەند ئاستىك ناونىشانىكى گونجاوو سەركەوتتۇوه وەك دەق بەلام ناونىشان، واتايىكى سروشتى و ئائىنى نىيە وەك دەبىندرىت بە ئەندازەي ئەوەي ناۋىيەكە مىتافۆریك و خويىندەوە تىڭەيىشتى زىاتر ھەلدەگىرىت و دەتowanin ووردىت بىخويىننەوە.وەكى مارسىل

^{۱۳} - (مايكل باين)، قرأة المعرفة (مقدمة عن بارت، فوكو، اتوسيير)، «دانان سردار» ص ۱۶

پروست دهلىت: «ژيني راستهقينه، ژيانىكە كەلهئنجامدا دووباره ئيدۇزىنەوە، ديارو ئاشكرايەو تەنيا فورمى ژيان كەله راستىدا بەئاكام دەگات، ئەدەبیاتە»^{۱۴} بەواتايەكى تر دەق دەتوانىت وابكاس جاريکى تر ژيانى راستهقينه خۆمان بدوزىنەوە ئەمەش دەكانگەيەننەتە راستىنەك كە دەرهىتەر هەلبازاردىنىكى گونجاو راستهقينه بۇدەق كردووھو دەزانىت دەتوانىت سەرلەنۈى دەق بونىاد بىننەتە و بۇئەمەش پيويسىمان بەوهىيە نىشانەكان و فورمى دەقى شانۇنامەكە بناسىن لەم پۇوهەو ئەمە و تەيەكى «شەمسى تەبرىزى» م دېتەوھېير كەدەلىت وابزانە لەپەرىيەك پۇوى لەتۋىھەو پۇوهەكە دىكە ليار يان پۇوى لەھەركەسىنەكەھەيە...ئەودىوهى كەپۇوى لەتۋىھە خۇيندۇوته و بەلام ئەودىوهش كەپۇوى لەيارە دەبىت بىخۇيننەوە^{۱۵} ئالىرەوە ئىتر من ئەو ديوه دەخۇينمەوە كە پيويسىتە نمايشى پىپخۇيننەوە چونكە ئامانجى نىشانە ناسى ئەدەبى لەكتايادا دۆزىنەوە گونجانىكە لەنیوان ئەو شتى نووسەر هيئاۋىيەتىه گۈرۈ و ئەوشتە خويىنەر (وھرگر)تىيى گەيشتۇوھ يان تەئولىي كردووھ^{۱۶} من باوهەرم وايە ئەگەرچى ئەم دەقە رۆزھەلاتى نىھ بەلام كارىگەرە رۆزھەلاتىنەتىي تىا دەخۇينمەوھۇزىدەرە ئەم بىركردنەوەيەشم بۆرۆزھەلات پەيوهستەبە (مېتۇلۇجىا و ثىولۇجىا) و كە دەرژىنەناۋىزىانى تايىبەت و گشتىيەوە و بارگاۋى دەبن بە سياسەت و ئىتر لېرەوە وەكىرچەزىكى گرنگى دەقى شانۇنامە پېمان دەلىت دەق دەبىت چى بىت و چۇن دەخۇيندەتىوە ؟ بەواتايەكى تر كاتىك دەقى شانۇنامە بەتال دەبىتەوە لە جادوو ئەفسۇونى ئايىن و ئەفسانە) ئىتر واتايەك بۆرۆزھەلاتى بۇون نامىننەتەوە و هەردوو ژىدەرەكەش دەبنە «ميتافور» نەك واتادىنە باوهەكەي ، ليىرەدا رۆزھەلات بارگاۋى دەبىت بە سياسەت و هەموو ژانرىك تىكەلاو دەكاتەوە بە وان ئەمەش وادەكەت كاتىك دەچىنە نمايشەوە بەجۇرىك بىخۇيننەوە كە نزىك بىت لەخۇيندەوەكانى تىۋىرى شانۇى مايرھۆلد بۇدەق و رېبازارى دەق دەچىتە ناو مىتۇدى كاركىرىن و دەبىت لەنمايشدا بەدواي نەتىنەكانى ترى خۇيندەوەدا بگەرىتىن كەبېرۋاي من خۇيندەوە دەرھىتە خويىنەوەيەكى دوولايەنەيە لەنمايشدا يەكەميان بريتىيەلە تىكەيشتنىكى رۆزھەلاتىنانە بۇدەق و ديوھەكەي ترى بريتى دەبىت لە خۇيندەوەيەكى جىهانيانە دووركەوتىنەوەلە تىكەيشتنى لۆكالى بۇدەق. ئەمەش وادەكەت ھەم بۇ وھرگرى رۆزھەلات ئاسان بىت لەپرۆسەئى تىكەيشتندا و ھەم كارىك دەكەت لەئاستە گلوبال و جىهانىكەشىدا دانەبەزىتە چىنەكانى خوارەوە ئىكەنەشلىك بۇونەوە لە تىنەكەيشتن و بەد حالى بۇون. ئەمەش لەو بۇچۇونە ئەدەپەنە دەرھىتەرە

^{۱۴} - بابەك ئەحەممەدى، پىكەتەو رافەي دەق كەتىبى يەكەم، وھرگىپانى: مەسعود بابائى ل ۲

^{۱۵} - هەمان سەرچاواھ ل ۷

^{۱۶} - هەمان سەرچاواھ ل ۸

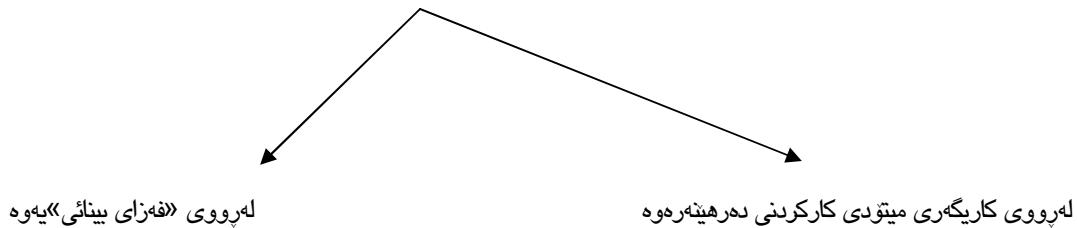
جیهانی «مایرهولد» نزیکه که ده لیت: «ئاسانه دهرهینه بیتنه نووسه‌ر» من ئەم تىگەیشتنە دەگوازمە وە بۇنمایش ئى شانۋىي دووپىغەمبەر كەپىم وابىت دەتوانىن لەسەر ئەوبىنە مايەى كە مەرۋىزىك كارى لەسەر كردووه، ئازادى تەعىيركردن، دەتوانىن جارىكى تر دەقى نمايش بخويىننەوە بېنى ئەوهى نووسەر وەلانتىن و هەمان هەلوىستى نووسەر و دەرھىتەر لەم بەرھەمەدا بەئاشكراو بەپروونى بخويىننەوە. لىرەوە وەكۆ پىويىستىتەك دەچمە سەرئاستىكى ترى نمايش.

خويىندنەوەدى سينوگرافىا

نمايشى شانۋىي «دووپىغەمبەر»^{۱۷}

خويىندنەوە تىگەيىشتى من بۇنمایش بەجۇرىكە كە مامەلكردىنىكى يان خويىندنەوەدىكى فەلسەفى ھەيە لەبەرئەوەي بىنەرى دىيمەنەكان بەتهنەها تى پانامىن بەلكو داهىنانيش دەكەن گەر بەزمانى مايرهولد قىسەبەكەين دەبنە داهىنەرى چوارەم.

من لىرەدا سينوگرافىا نمايش بەدوو هيلى گشتى دەخويىنەوە ئەوانىش بىرىتىتن لە:

لەتەوەرى يەكەمياندا: كە دەچىنە نمايش و يەكەم بەركەوتىمان دەبىت لەگەل دىكۈرى نمايشدا، بەبى دوودلى و گومان ھەست بە كارىگەرەكانى مىتۈدى مايرهولد دەكەين و دەمانباتەوە بۆئەو پىشىنە تىۋرىيە بەھىزەي كە دەقى پىتخويىندراتەوە و لە دىكۈرىشىدا پەنگى داوهاتەوە دەرھىتەر مامەلەيەكى سىمبولىكى لەگەل كردووه بەبى ئەو تىگەيىشتەش لەمەبەست دووردەكەۋىنەوە.

لەتەوەرى دووهمىياندا: دووجۇر مامەلەكىرىنەم لەگەل فەزاي بىنائى بىردىكەۋىتەوە: ئەوانىش لەيەكەمياندا: و تەكەى يۇنسكۇ كە دەلىت: ئەو مەساحەيە لەسەر شانۋى كە ھاوكاتە لەگەل ساتە شانۋىيەكە. بەلام لەدووهمىياندا: پەيوەست بە مىزانىسىن و دىمەنە شانۋىيەكانەوە لەپۇرى مىژۇوېوە. ئەمەش بۆچۈونى بەشىك لە بىريارانى شانۋىدەخاتەوە ياد وەكۆ: «لانجەر و كازىرەر و مىرشائىلیاد وەتى....»

^{۱۷} - بەشىك لە زنجىرە وانەكانم لەھەردۇو: (پەيمانگاى ھونەرەجوانەكانى شەھىد جەعفەر / كۆيە) و(پەيمانگاى ھونەرەجوانەكانى ھەلبەجە)

که به معبد ناوی دهبهن و بهشیکی تریش له بوقوهنهکان باوهريان وايه که پهيوهسته بهگريک و دروشمه ئایينهکان و ئوركسترا و كورس و شويتني سهربيرينهکان كهئمهش جگلهوهی هارمونيک دهداته نمايش و نزيكمان دهكاتهوه له ميتودي کاري مايرهولد که مامهلهکردن له سهر ئهه ئاسته پهيوهسته بهچه مکی «ديناميک» که لهوهه ئهه کارکردن دهخوازیت له مامهلهکردن له گهله فهزادا.

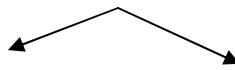
ئمهش جوريک بوو له بستنهوهی راسته و خوی «ديكور» بهناوهرهوكی دهقى شانونامهکهوه کهئه و ههسته پرچيزو بهزه ده به خشىه بىنهر كله بهرام بهر نمايشى شانوييدا دانيشتووه و ئهه ش لهنىوان دهرينه رو سينوگرافدا دابه شده بيت که به هوشيارى و به پيشينه يه کى هونه رى و ميتوديانه ئاكادرى لايەنی پراكتكى نمايش بون. ئمه جگلهوهی بهكارهينانى تهور و هكى مفره ده يه کى ناونمايش چند له جيھانى نووسه ر نزيكى كردېنوه که ناكرىت لاپرىت يان بگوردرىت به كرهسته يه کى جيگرهوهى ترى و هكى چەقۇ يان كىردى له بئه رئه و هى لاي مرؤژيك به دهله و هى لە زورىك له شانونامه كانىدا بهكارى دېنیت، چەندىن واتاي قورسى له گهله خويida هيئاوهتە ناونمايش که ده كريت، تە ئويلاطي هەممە جوري بى بكرىت. هەم لەپروى مىثولوجى و هەم لەپروى مىژۇوبى و به تايىه تى سەردهمى ستالىن و هەتا و هكى پىشە که له دارو ئاسنىش پىكدىت، وەرگر دە توانىت لاي خويه و هەموو واتاكانى ئه و بهكارهينانه دهولەمەندە بخويينىتە و هە روهە رۇوناکى له نمايشى شانويى دوپېيغەمبەردا، هەمان رۇوناکى ناو ھۇل بوو که جگلهوهى وەزيفەي رۇوناکى بى لايەنیه کى ته و اوی هەبوو له نمايشدا واتە ئەركى بىنراوهكانى له خۆگرتبوو و هكى خوي و پروون پىشان دانيان. ئەمەش زۆر لە و تە يه کى جاڭ ئەيلول دەچىت که له كتىيى «تەكتۈلۈجىا و سەرەرەوبى سەرددەم»دا دەلىت: «ئەوكۇمەلگا نويىي خەرىكە لىيى نزىك ئەبىنە و چاوهريى و يېرانكارىيەكانى ئەكەين بەھۆي نامرقىي بونە ترسناكە كەيە و له پىشى ئە و تارمايىيە و هىي...^{۱۸} جادە بيت خويىنر ئەوهى لى رۇون بىت چەند تىيورى و زيرەكانه مامهله له گهله رۇوناکىدا كراوه به جوريك گەربمانە و يېت دە توانىن چەندەها نمونە له م جوري تىيگە يېشتنانه بۆلەلگە بەھىنەنە و كە دەرھىنەر باش له كىشە كە تىيگە يېشتتووه دە زانىت چۇن مامهله بکات.

دەربارەي مامهله كردن له گهله موزىك كە بهشىكى گرنگى نمايشە كە بوو دە توانىن بلېن له تىيورە كەي مايرهولدا گرنگى زۆر دراوه بە موزىك و جىڭە يه کى ديارى هەيە و دەبىت دەرھىنەر موزىكى بىنائى نمايشىكى باش بکات و ئەركە كە خوي بزانىت و بناسىت^{۱۹} چونكە ئىمە مامهله يه کى دوولايەنە مان هەيە

^{۱۸}- ئەريک فرۆم، بەرەو مرۆبىي كردنى تەكتۈلۈجىا، زوقان قرقوت ل ۹۶

^{۱۹}- سوودم وەرگرتتووه لە زنجىرە وانە كانى د. سلمان عطىيە، لە زانكۈي بابل.

لهگه‌ل موزیک لهیه ک کاتدا، که بریتین له :

پیویسته موزیکیک بیت وزدیه‌کی جیهانی ههیت لهه‌مان کاتدا

روحیکی روش‌هه‌لاتیانه‌ی پوخت

ئه‌مه‌جگه‌له‌وهی پیویسته موزیک چیزی ههیت و یارمه‌تی دهربیت بـ که‌شفی جه‌وهه‌ری ناوه‌کی به‌بی
ئه‌وهی معاناتی ههیت که موزیک ئه‌وکاره‌ی کردوو تواني ئه‌رکه‌که‌ی به‌سه‌رکه‌وتوویی له و رووه‌وه
جیب‌جی بکات ئه‌لبه‌ته ئه‌وهنده‌ی په‌یوه‌ست بیت به‌ئیمه‌ی وهرگره‌وه که‌له‌راستیدا که‌سیکی پسپور له‌وانه‌یه
به‌جوریکی تر ئه‌م تیکه‌یشتنه دهربیریت که زورجیواز بیت لهم تیکه‌یشتنه‌ی من.

جل وبه‌رگی نمایشی شانویی دووپیغه‌مبه‌ر: په‌یوه‌ندی جلوه‌رگی شانویی قولتره له و تصوراتانه‌ی
که‌له‌ژیانی ئاساییدا هه‌ن، که‌م پیکده‌که‌ویت «که‌سیتی» به‌رجه‌سته‌بکریت به‌شیوه‌ی نمایشی و بایه‌خ به جل
و به‌رگ نه‌دریت، ئه‌مه‌ش واده‌کات کاره‌کته‌ره‌که به‌هیزتریت له‌وهی که‌هه‌یه‌وده‌رده‌که‌ویت^{۲۰} ئه‌مه‌ش
به‌دووجورمامه‌له‌ی له‌گه‌ل ده‌کریت وله‌سه‌ردووئاست:

ئاستی یه‌که‌م: جل و به‌رگی میژوویی و پابه‌ند بون به‌سه‌ردده‌کانه‌وه.

ئاستی دووه‌م: مامه‌له‌ی فهنتازی و مودیرن.

له‌به‌رئه‌وهی هه‌موونمایشیک پیویستی به‌هه‌لبزاردنی شیواری جل و به‌رگ و کارکردنی تایبه‌تی هه‌یه
یان نه‌خشه‌ی ئاماده‌کراو به‌جوریک شایسته‌بیت بـ کاره‌کته‌ر و ئه‌مانیش یان له‌ریی جل وبه‌رگی
ئاماده‌کراوه‌وه‌دبه‌بیت یان له‌ریی نه‌خشه‌ی تایبه‌ت و دروستکردنیه‌وه ده‌بیت....

نمایشی شانویی دووپیغه‌مبه‌ر مامه‌له‌ی راسته‌وحوی له‌گه‌ل جل و به‌رگی میژوویی نه‌کردووه به‌لام
ده‌توانین بلین به‌بی سوود یش نه‌بووه بـ نمونه هه‌ردووکاره‌کته‌ری «دکتور وپروفسور» مامه‌له‌یه‌کی
له‌گه‌لدا کراوه زیاترله‌پووه ره‌نگه‌وه و هه‌م له نه‌خشه‌یاندا جوریک له‌پابه‌ند بونی میژووی تیا ده‌بیندریت
و له‌هه‌مان کاتیشدا جل و به‌رگی ئاسایی و سه‌ردده‌میانه‌ن واته مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل جل و به‌رگ هه‌م
ئاسایی و هه‌م فهنتازیاشی تیکه‌لبوه‌و له دووجوره مامه‌له‌یه تیکه‌رده‌کات که باسم کردن. هه‌روه‌ها
که‌سایه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌کان ته‌واو تیکه‌لده‌بن له‌گه‌ل خویندن‌وهی ئه‌فسانه‌یی و له‌هه‌مان کاتدا فهنتازی و جل
و به‌رگی شاعیره‌که که ته‌واومودیرن‌وه جیوازه له‌جل و به‌رگی ئه‌وانی تر جگه‌له‌که‌سایه‌تی وه‌سی که زو
ر سروشتنی بـو به‌جوریک هیچ تایبه‌تمه‌ندیه‌کی نمایشی پیوه‌نده‌بیندران. به‌هراورد به‌جل و به‌رگی
یاوه‌ر که‌هه‌م سروشتنی ده‌بینواند و سه‌ردده‌میانه‌بـو به‌لام جیوازیه‌کی ئه‌وهیه که نه‌بـووه‌ریگر له‌به‌ردده
جوله‌ی ئه‌کته‌ردا.

۲۰ - (۲) فرانک م. هوایتج، المدخل الی الفنون المسرحية، ترجمة : کاملص ۲۶۷

خویندنەوەی نواندن

لە نمایشى شانۆيى «دۇۋېيغەمبەر»دا:

میتۆدى كارى نواندن لەم نمایشەدا، بەپىي ئەو پەنسىپانەى كەكارى لەسەركراوه سى بىنەماى گرنگ و سەرەكىيە و بىريتىن لە :

ئەوكارانەى كە لەسەر پەنسىپى «شىوازىندن» ئەنجام دەدرىن واتە: «بارزىكىرىنى تەواوى هۆكارەكانى دەرپىرىن و پىكەتەى ناوهكى ئەوبەشە يان ئەو پەردەيە، واتە هۆكارى دەرپىرىنى تازە» هەروەك مایرھۆلد دەلىت: «ئەكتەر توخمى سەرەكىيە لەسەرتەختەي شانق، ھەموۋەنەوانەى تر كەدەكەونە دەرەوەي ئەو كەمتر گرنگن». ^{٢١} هەروەها دەشلىت: «پىويىستە ھەمووكەرەستەكانى سەرشانق لە خزمەتى ئەكتەردا بن و ئەكتەربىيان قۆزىتەوە بۆبىنەر» ^{٢٢} بەگشتى دەتوانم بلىم بونىادى كەسىتى پشت بەچەند بىنەمايىكى گرنگ دەبەستىت بۇنمۇنە فورم لە ناوهرۆكەوە دىت و مەرجىيەو مستقىمە و داهىتەرانەيە لە خەيالى بىنەردا وزىندۇوى دەكاتەوە و سکونى قولى تىدايە وجولەكانى دينامىكىن و پشت دەبەستى بە پلاستىكاي ناتەبا دەبەستىت و نەحتىلەجەستەدا ^{٢٣} ئەمە جگەلەوە دەسەلاتى ھەيە بەسەر نەفس و زەينى گۇراوەكاندا و لەھەمان كاتدا گونجاون و تواناي تشخيص و بىنىي دروستيان ھەيە. ئەمە جگەلەوە دەسەلاتى ھەيە بەسەر نەفس و زەينى گۇراوەكاندا و لەھەمان كاتدا گونجاون و تواناي تشخيص و بىنىي دروستيان ھەيە.

ئەوەي لەنواندا شىاوى قىسە لەسەر كردن و گفتۈگۈي جددىيە نمایش دابەش كراپوبەسەر دۇوبەشى سەرەكىدا ئەوانىش:

ئەوانەى لەناو سىستەمەكەدا بۇون، توانىبىيان رۇلەكانىيان بەرجەستە بىكەن و وەرگەر ھەست بەجيا بونەوەيان نەكتە، بەلام ئەوانەى كەلەدەرەوە سىستەم بۇون وەك نمایش كىيىشەيەكىان نەبۇو بەلام پىوھىان دىاربىو كە جىڭراپوبۇنەوە نواندىيان نەدەكىد بەتاپەتى لەكتى بىزىانى دىالۆگەكاندا، چونكە ئەكتەرلى ئەم جۇرە نمایشانە پىويىستيان بە قول بونەوەي سايکولوجى و بەكارھىتىانى دەنگ نىيە كەبەقورگ بوتىرىن بە ئەندازەي ئەوەي پىويىستە بەجوتە لىيو بوتىرىن و پىشكەش بىرىن. بەلام سەرنجى من بۇكۆيى نواندىن و نمایش لەچەند خالىكىدا چىرىدەكەمەوە ئەوانىش:

^{٢١} - سوودم وەرگرتۇوە لەزنجىرە وانەكانى دىسلمان عطىيە، لەزانكۇرى بابل

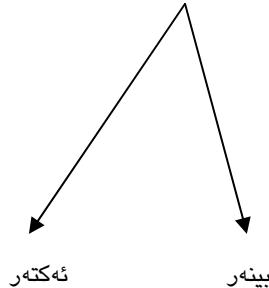
^{٢٢} - سوودم وەرگرتۇوە لە گەل بەشىك لە زنجىرە وانەكانى، لە پەيمانگاي ھونەرەجوانەكان (شەھىيد جەعفەر لەكۈزىيە) و (ھەلەبجە).

^{٢٣} - مەحمود سەردار - صىغ الاداء التمثيلي - رسالة ماجستير غير منشورة ص ٦٩ و ٧٠

۱. نهبوونی جوله‌ی زیاده و عهفوی..
 ۲. نواندن ، به‌ریتمی پیشکه‌ش دهکران..
 ۳. دوزینه‌وهی چه‌قی قورسایی هه‌ریه‌کله کاره‌کته‌ره‌کان.
 ۴. ئه‌مه‌جگله‌وهی به‌گشتی، جیگیربوون.
- دەتوانم سیستمی ئەنجامدانی جوله‌کانی نمايش بەم جۆره چربکەمەوه:

ھەموۋئەوانەش بە هوی «قولنەبوونەوهى سايكلوجى و دابران و ئەنجام نەدانى پەرچەكىدارى دەرونى يەوه جىيەجى دەكran» ئەم خويىندەوانەش پىمان دەلىن كەبۇچەشەى كارى نواندن و ئەكتەرهەكان زۇرگۈنگە وەرگر لەوەتى بگات كەپىويسىتە چەند كارىك بکات ئەوانىش:

۱. پىويسىتە ئەكتەر ھەست بکات لەسەر شانزىيەو ئەو ھەستەش بگوازىتەوه بۆبىنەران.
۲. مامەلكردن لەگەل سينوگرافىي قەبەو زەبەلاح دا ناكريت لەم جۆرەنمایشاندا.
۳. فەزاوه‌كىو پىويسىتى دەبىت بخويىندرىتەوه.
۴. ئەمەش دووجۇر لە پىويسىتى بۇداھىنان دىنيتەدى بۇ:

بەلام دواتر ئەم چەمک و بەكارهىنانە تەنيانابن و تىكەلاو دەبن بە مىژۇرى شاتۇو لەفۇرمى كەسيتىيەكاندا رەنگ دەدەنەوهى دەتوانىن بىخويىننەوهى تىكەيىشتن بەرھەم بەھىنەن و بەتىكەلكردىنان لەگەل كۆمەدييائى دىل ئارتى، پەنسىيې چىز و تشويق بەرز دەبىتەوه لەنمایشدا و دەبىنە هوی ئەوهى بەبى ئەوهى لە ئاستى نواندن دابگىرنە خوارەوهى لەسىستم دەرپىچن، پەمان دەكەن لە هوئەر.

لە كوتايىدا دەبىت بىئىنە سەركارى دەرھىنەر و پروسەي دەرھىنان، بۆئەوهى دلىنابىنەوهى كەپىشتر قسەمان لەبارەوهەكىدون و نەھىنەكانى كارەكە يەكالاڭىنەوهى ئەوانىش وەكى لەسەرەتاوه باسم كردن دەرھىنەر مامەلەي لەگەل زۇرېك لەگەل توخمەكانى نمايشدا كردووهو ئەمەش پىويسىتى بەدووبارەكىرنەوهى قسەكانى پېشىۋوم ناكات تەنها بەخىرايى ھەولى پۇونكىردىنەوهى دەدەم بەم جۆرەي خوارەوهى:

یهکم: کاری دهرهینه رو مامه‌لکردنی له‌گه‌ل دق:

له‌پووی چیرۆک و بینای درامی و که‌سیتیه‌کانه‌وه، به‌شیک له‌دهقی نه‌بردووه‌ته ناو نمایش که‌بوقچونی من په‌یوندی به‌و پووداوانه‌وه هه‌یه که‌لوكالین و په‌یوه‌ستن به جوگرافیا‌یه‌کی دیارکراوه‌وه دهرهینه‌ر پشتی به‌کردن‌وه‌ی ددق به‌ستووه به ئاسته یونقیرسالیه‌که‌ی که‌ئه‌مه‌ش واله‌منی و‌ه‌رگر ده‌کات که بلیم: له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی دهرهینه‌ر توانی بیری نووسه‌ر سه‌رکه‌و توانه بگوازیت‌وه بونمایش به‌لام و‌ه‌کو ئه‌مانه‌تی زانستی ده‌بwoo ئاماژه‌ی بوبکردایه.

دوووه‌م: کاری دهرهینه‌رو مامه‌لکردن له‌گه‌ل سینوگرافیا:

به‌گشتی کاری دهرهینه‌ر له‌مامه‌لکردن له‌گه‌ل سینوگرافیادا ته‌نیاو له‌خووه‌نیه‌و په‌یوه‌سته‌به‌کاری سینوگراف و هاوکارانی تره‌وه که‌من لیزه‌دا له‌بهر قولی کاره‌که‌و فراوانی بواره‌که ته‌نها ئاماژه بوهندیک خال ده‌که‌م له‌وانه:

أ. هارمونیه‌ت له‌فه‌زای شانوودا، به‌شیوه‌یه‌کی ئه‌کادیمی و میتودیانه و برهه‌مدار و و‌هک به‌شیک له فه‌زای بینائی مامه‌لکی له‌گه‌لدا کرابوو که‌پیشتر رونم کردوه‌ت‌وه.

ب. بارسته‌و فیگورو ره‌نگ و تون، جگه‌له سیما رۆزه‌لاتیه‌کان، کاریگه‌ری میثولوجی پیوه‌دیاربوو که پرخه‌یال و کاریگه‌ر بون.

سییه‌م: کاری دهرهینه‌رو مامه‌لکردن له‌گه‌ل ئه‌كته‌ردا:

دهرهینه‌رمامه‌لکی تازه‌و هه‌مه جۆری کردبwoo که‌ده‌کریت ئه‌ویش به‌چه‌ند خالیک پوون بکه‌مه‌وه:

أ. ته‌حه‌کوم کردن به نه‌فس و زه‌بتکردنی گوردراء‌هکان - میزانسین.

ب. گونجاوی له میتودی کاردا.

ج. پیکخستان: و‌هکو بنه‌مايه‌کی گرنگی کومپوزشن‌هکان.

د. توانای تشخیص و نمایشکردن ی بینینی دروست.

که‌ده‌توانین له‌پوویی تیۆریه‌وه به‌م هیلکاریه کاری دهرهینه‌ر و مامه‌لکردن له‌گه‌ل توخمه پیکه‌ینه‌ر هکانی نمایشدا به‌م جۆره چر بکه‌ینه‌وه:

که‌به‌م جۆره ده‌رده‌که‌وه‌یت دهرهینه‌ر، شاره‌زاپیه‌کی باشی ده‌رباره‌ی میتودی نمایش هه‌یه‌و توانی به‌رهه‌میکی شانووییمان پیشکه‌ش بکات و مانوریکی هونه‌ری به‌رزبیت.

به‌کورتى:

دهرهینه‌ری نمایش کوششی کرد له‌م هونه‌ره دا له‌پیناوا ئه‌وه‌ی: « هه‌موو پرسیاره عه‌قلیه‌کان، مه‌ترسیدارن بؤئه‌وه‌ی لهدلی مرۆڤدایه « (۱) و‌هه‌ستاوه‌به‌وه‌ی و‌زیفه‌ی شانوی گری داوه‌به : په‌روه‌رده‌ی بینه‌ر، کردن‌وه‌ی چاوی به‌پووی بیره نمونه‌یه‌کاندا که‌بنه‌ماکانیان کلتوری مرۆڤایه‌تین و‌هی

گهل خویه‌تی که هونه‌رمهند باوه‌ری پییه‌تی.) کاری دهرهینه‌رو پرفسه‌ی دهرهینان گرنکیه‌کهی له‌وهدا بwoo که مامه‌له‌یه‌کی دروستی له‌گهل می‌توود و قوتاچانه‌ی نمایشدا کردبوو که‌له‌رووی زانستیه‌وه بایهخ و تایبتمه‌ندی هه‌یه له‌چاو ئه‌ونمایشانه‌ی که‌ئیمه پییان راها تووین، ئه‌م توییزینه‌وه‌یه‌ش له‌پیاناو ئه‌رشیفکردن و تیوریزه‌کردن نمایشدا بwoo که ده‌توانم بلیم ئیمه له‌م جوره به‌رهه‌مانه‌مان نه‌بwooه يان زورکه‌م بعون جگه‌له‌و به‌رهه‌مانه‌ی که دکتور فازل جاف کردونی. کاری منیش جگه‌له خوییندنه‌وه‌و رهخنه‌کردنی هه‌ولیکیشه بق به‌کلتورکردن بیینن و به‌رزراگرتني به‌رهه‌مه شایسته‌و هونه‌ریه‌کان.

په‌راویزه‌کان:

- ئه‌م توییزینه‌وه‌یه له ۲۰۱۸/۵/۶ دا، پیشکه‌شکراوه له‌دانیشتنيکی رهخنے‌بیدا له له‌دهزگای روشنبیری جه‌مال عيرفان).
- نمایشی شانقی (دووپیغه‌مبه‌ر)، نووسینی: سلاقو‌میرمرؤژیک، و‌ره‌گیرانی: د. فازل جاف، دهرهینانی: پیاز مجه‌مهد، بق‌ماوه‌ی (۱۰) رؤژله‌به‌رواری ۲۰۱۸-۲۲-۱۳ رؤژانه دکاتژمیر (۵) ئیواره له‌هولی روشنبیری سليمانی.
- به‌شیک له‌زنجیره وانه‌کانم له‌هه‌ردوو: (په‌یمانگای هونه‌رە‌جوانه‌کانی شه‌هید جه‌عفر/ کويه) و (په‌یمانگای هونه‌رە‌جوانه‌کانی هه‌له‌بجه). به‌کارهیناوه.
- سوودم و‌ره‌گرتووه له‌زنجیره وانه‌کانی د. سلمان عطيه، له‌زانکوی بايل.

سه‌رچاوه و ژىدەرەکان :

- يەکه‌م: سه‌رچاوه کاغزیه کورديه‌کان:
- أ. سه‌رچاوه کاغزیه کورديه‌کان:

- (۱) دهقی نمایشی شانقی (دووپیغه‌مبه‌ر)، نووسینی: سلاقو‌میرمرؤژیک، و‌ره‌گیرانی: د. فازل جاف، ۲۰۱۶
- (۲) موئییده‌هه‌مزه، ستانسلاफسکی له‌نیوان: هونه‌ری ژیانکردن و نمایشکردن له‌شانقدا، ئا: پیاز مجه‌مهد، گوچاری تیاته‌ر (گوچاریکه تایبەت به‌هونه‌ری شانق - به‌پیوه‌به‌رايەتی هونه‌ری شانقی هه‌ولیتر تایبەت به (قستیقاالی نیوده‌وله‌تی شانق لاهه‌ولیتر) ده‌ریده‌کات، ژماره (۳) ديسه‌مبه‌ری ۴۲۰۱۷
- (۳) ئه‌ريک فرۆم، چاره‌نووسه‌کانی مۇدىرەنە (کومەلیک تېكىستى و‌ره‌گیراو)، و‌هگیرانی: مجه‌مهد حسین، له‌بلاوکراوه‌کانی خانه‌ی چاپ و بلاوکردنە‌وه‌ی چوارچرا زنجیره‌ی (۹۹) چاپى يەکه‌م، ۹۶ ل ۲۰۰۷
- (۴) بابه‌ک ئه‌حەمەدی، پىكھاته‌و راچەی دەق كتىبى يەکه‌م، و‌ره‌گیرانی: مەسعود بابايى، له‌بلاوکراوه‌کانی سەنته‌رى لىكولىنە‌وه‌ی فيکرى و ئەدەبى نما - زنجیره‌ی (۳۶) چاپى يەکه‌م، هه‌ولیتر ۴ ل ۲۰۰۴

سه‌رچاوه کاغزیه عه‌ره‌بىه‌کان:

- (۵) ستانسلافسکی، قسطنطین، حیاتی فی الفن ، ترجمة: مؤید حمزه، دار الجور، القاهره ۲۰۰۶ ص ۱۰۸.

- (٦) (مايكل بابن)، قرأت المعرفة (مقدمة عن بارت، فوكو، التوصير)، «дана سردار»، وزارة الثقافة والاعلام، ٢٠٠١ ص ١٦
- (٧) فرانك م. هوياتج، المدخل الى الفنون المسرحية، ترجمة: «كامل يوسف، الدكتور رمزى مصطفى، بدرالدين، درينى الخشبى، محمود السباع»، مراجعه: «حسن محمود، سعيد خطاب»، تقديم: سعيد خطاب، الناشر: دار المعرفة -القاهره مع مؤسسه فرانكلين للطبعه والنشر -نيويورك ١٩٧٠ ص ٢٦٧
- (٨) سردار محمود - صين الاداء التمثيل فى عرض المسرحي الكوردى -رسالة ماجستير غير منشوره، ص ٦٩-٧٠

دو و هم: سه رجاوه ئەلەكترونیەكان:

- (٩) <http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/lecture.aspx?fid&id=lcid36574>=
- ٢٠) [http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/lecture.aspx?fid&id=lcid\(36574](http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/lecture.aspx?fid&id=lcid(36574)=
- ١) (١٠) <http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/lecture.aspx?fid&id=lcid36574>=
- (١١) <http://shanokar.com/?/p0297>=

سېھم: سه رجاوه زنجيره وانەكان:

- (١٢) سوودم وەرگرتۇوه له زنجيره وانەكانى د.سلمان عطيه، له زانکۆى بابل.
- (١٣) سوودم وەرگرتۇوه له گەل بەشىك له زنجيره وانەكانم، له پەيمانگاي ھونەرجوانەكانى (شەھيد جەعفەر /كويىه) و پەيمانگاي ھونەرجوانەكانى (ھەلەبجە).